LAISVĖ
Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y., under the Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LIB NY
JAN 26 1984
STATE HISTORICAL SOCIETY
OF WISCONSIN
MADISON, WI 53706

LAISVE—LIBERTY
Savaitinis
Jungtinėse Valstijose $12.00
Kanadoje $15.00
Kitur užsienyje $15.00
Pavienio egzemploriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c.

NO. 3 ★ ★ ★ ★ ★ ★ PENKTADIENIS, SAUSIO [JANUARY] 20, 1984 OZONE PARK, N. Y. 11417 ★ ★ ★ ★ ★ ★ 73-IEJI METAI

KRISLAI

Dėkojame už Naujųjų Metų sveikinimus
"Laisvės" reikalai
Gimtadieniai . . .
Kovo Aštuntąją— Moters Dienos minėjimas

IEVA MIZARIENĖ

Naujųjų Metų proga mus sveikino daug "Laisvės" rėmėjų, skaitytojų, bendradarbių iš Amerikos, Kanados ir Tarybų Lietuvos. Visiems dėkojame. Dėkodami už mūs prisiminimą mes taip pat linkime jiems visiems laimingų, sveikų ir darbingų Naujųjų Metų. Lai 1984-ieji atneša mums ryžto mūsų taip svarbų darbą tęsti. Ypatingai, svarbu mums visiems stengtis, kad mūsų laikraščiai "Laisvė" ir "Vilnis" išsilaikytų dar ilgus, ilgus metus.

□

Iki šiol tie baisūs šalčiai šiais metais daug pakenkė mūsų laikraščiui ir namui, kuriame nuo šalčio sprogo vamzdžiai; šilumos neturėjome per kelias dienas, tas sutrugdė ir mūsų kasdieniniam darbui ir palietė laikraštį. Pavyzdžiui, šventiniai sveikinimai dar ir iki šios "Laisvės" laidos ne visi patalpinti, bet bus užbaigti ateinančiam numery. Atsiprašome.

□

Prie visų kitų bėdų, man teko pabūti namuose veik savaitę dėl gripo bei influenzos, kuri mane suėmė gana stipriai.

□

Gruodžio 22 d. draugui Jonui Ylai sukako 80 metų amžiaus. Jau buvo mūsų laikraštyje rašyta apie draugą Ylą, ir šiame numeryje apie pagerbimą draugo Jono Tėviškės Draugijos Lietuvoje sutikimą ir jam įteikimą LTSR žurnalistų sąjungos nario garbės vardo. Sveikiname mūsų mieląjį draugą, kuris nepamiršta "Laisvės". Draugui Ylai šaip pat už uolų bendradarbiavimą dėkojame, už rūpinimąsi, kad kanadiečiai, ypač torontiečiai mūsų laikraštį skaitytų. Jums, mielasis drauge linkime, daug, daug darbingų ir sveikų gimtadienų!

□

Sausio 22 d. mūsų buvusiam vadui, redaktoriui draugui Antanui Bimbai būtų suėję 90 metų amžiaus. Deje, jau metai kaip jo gyvųjų tarpe neturime . . .

□

Vajus mūsų laikraščio eina dar silpnokai, tad vajų nutarėme pratęsti iki vasario mėnesio pabaigos. Labai prašome visų mūsų vajininkų ir rėmėjų pasirūpinti, kad būtų į fondą sukelta praėjusio suvažiavimo užsibrėžtasis nutarimas — sukelti $20,000!

□

Šiais metais Kovo Aštuntąją — Moters Dienos minėjimas New Yorke įvyks kovo 4 d. Prašome visų tą dieną laikyti laisvą, kad galėtumėte su mums dalyvauti. Jau galime dabar pasakyti, kad programa bus tikrai įdomi ir gan įvairi.

Kinijos premjeras patenkintas savo pirmuoju vizitu Amerikoje

New York. — Kinijos premjeras Zhao-Ziyang, baigdamas savo devynių dienų vizitą Amerikoje, šio miesto mėrui Koch pareiškė, kad jis savo apsilankymą šioje šalyje ilgai atsimins, lygiai kaip ir nuoširdumą bei dėmesį, kuris jam ir Kinijai buvo parodytas.

Į New Yorką premjeras Zhao-Ziyang atvyko iš San Francisco, kur jis buvo nuskridęs po savo apsilankymo Washingtone ir susitikimo su prez. Reaganu ir jo administracijos atstovais.

New Yorke premjerą Gracie Mansion priešpiečiams buvo pakvietęs mėras Koch. Pasikeista dovanomis. Koch Kinijai padovanojo apskritą kristalą su New Yorko miesto antspaudu, o nuo jo gavo Kantono porcelianinę vazą.

New Yorke premjeras lankėsi Metropolitan muziejuje, Laisvės statulos saloje, susitiko su Kinijos diplomatais, dirbančias Jungtinėse Tautose ir su vietos kinų bendruomenės atstovais. Vakare dalyvavo bankete, kurį jo garbei surengė Council of Foreign Relations draugija, talkinant buv. valstybės sekretoriui Dr. Henry Kissinger ir bankininkui Davidui Rockefelleriui. Buvo susitikęs ir su buv. prez. Nixonu, kuris pirmas atidarė duris į Kiniją.

Sausio 16 d. premjeras išvyko į Kanadą. Lankysis šalies sostinėje Ottawoje, prie

Kinijos premjeras Zhao-Ziyang priima dovaną iš New Yorko mėro Koch.

Niagaros krioklių, Montrealyje, Toronte ir Vancouveryje. Šis jo vizitas yra pirmas į Kanadą, taip kaip ir į JAV.

Washingtone Kinijos premjeras pasirašė abipusę sutartį su dėl pramonės ir technologijos bendradarbiavimo ir atnaujino sutartį dėl mokslo ir technologijos atstovų pasikeitimo.

Dabar bus pradėta ruoštis prez. Reagano apsilankymui Kinijoje. Manoma, kad tasai vizitas įvyks kada nors balandžio mėnesį.

Tuo tarpu Pekinge, kai jų premjeras vizitavo amerikiečius, Kinijos valstybinė automobilių įmonė pasirašė sutartį su American General Motors kompanija dėl naujo fabriko įsteigimo. Jame bus gaminami džypai kariniams ir civiliniams reikalams.

Kompanijai skiriama $51 milijonas kapitalo. Tai bus mažas džypo modelis, keturių ratų varomas. Tikimasi, kad jis ne tik patenkins kinų reikalavimus, bet išmuš iš rinkos ir japonų modelius, kurie dabar beveik dominuoja Azijos rinkose.

Prez. Reagan jau nori dialogo

Prez. Ronald Reagan

Washington. — Dar taip neseniai, prez. Reagan, kalbėdamas Amerikos evangelikų draugijos konvencijoje, buvo paskelbęs, kad Tarybų Sąjunga esanti visokio blogio šaltinis. Dabar gi jau jis dabinasi alyvos šakelėmis ir skelbia, kad Amerika esanti tokia stipri ekonomiškai ir militariškai, kad jai nebaisu ieškoti dialogo su ja. Ir jis pareiškė, kad, nepaisant ideologinių skirtumų, gyvenant atominiame amžiuje, reikia siekti bendros kalbos ir ragina Tarybų Sąjungą sugrįžti prie nusiginklavimo pasitarimų, iš kurių ji pasitraukė, kai JAV dislokavo branduolines raketas NATO šalyse Vakarų Europoje.

Spauda rašo, kad prez. Reagan jau linkęs ir kai kurių nuolaidų padaryti, kad tik galėtų privilioti Tarybų Sąjungą prie derybų stalo. Sakoma, kad pirmiausia jis norįs nuimti draudimą Tarybų Sąjungos oro linijai "Aeroflotui" skraidyti į Ameriką.

Istorikas Henry Steele Commager prez. Reagano kalbą, pasakytą prieš 10 mėnesių evangelikų konvencijoje, pavadino "prasčiausia prezidento kalba visoje Amerikos istorijoje". Dabar politiniai stebėtojai klausia, kaip reikės įvertinti pastarąją prezidento kalbą. O gal dar bus ir daugiau kalbų, kai artėja rinkimai ir didėja Amerikos žmonių nepasitenkinimas dėl intensyvinamo šaltojo karo tarp dviejų didvalstybių.

Managva. — Nikaragvon vyriausybė JAV valstybės departamentui atsiųstame proteste kaltina, kad Amerikos laivyno laivai buvo naudojami, permetant motorines valtis ir lėktuvus, kurie naudojami Nikaragvos teritorijos užpuldinėjimams.

Lisbon. — Pereitų metų gruodžio antrojoje pusėje įvykusiame šalies Komunistų partijos suvažiavime iškeltas reikalas sudaryti naują vyriausybę vis labiau populiarėja. Didėja balsų už tai, kad šalyje būtų sudaryta nauja vyriausybė, kuri apsiimtų išvesti Portugaliją iš ekonominių ir politinių sunkumų.

Amerikoje yra bado ir reikia susirūpinti

Washington. — Prez. Reagano paskirtoji komisija ištirti, ar Amerikoje esama bado, pateikė jam pranešimą, kuriame teigiama, jog tikrai Amerikoje esama bado, bet tik neturima konkrečių duomenų, kaip galima būtų ją išmatuoti.

Prez. Reaganui įteiktame pranešime komisija tvirtina, kad, nors jai neteko pamatyti, kaip žmonės badauja, bet ji sako, jog esama pakankamai įrodymų, kad daug pavienių žmonių ir šeimų gyvena ir laikosi labai žemiau vadinamos "poverty line".

Ta komisija pravedė apklausinėjimus septyniuose miestuose ir daug kur lankė maisto virtuvių ir maisto banko centrus. Ji pateikė prezidentui eilę pasiūlymų, kaip galima būtų padėti pagerinti. Čia reikia prisiminti ir senatoriaus Kennedy pasiūlymą dėl visuotinės kovos paskelbimo prieš badą Amerikoje.

Veikėjos sukaktis

New York. — Angela Davis, tarptautiniu mastu žinoma kovotoja už žmogaus teises ir prieš rasizmą, bus pagerbta jos 40-ojo gimtadienio proga. Sekmadienį, sausio 29 d., City College Aaron Davis Hall, 3 val. popiet, įvyks mitingas, kuriame dalyvaus ir kalbas pasakys eilė žymių JAV komunistų partijos ir darbuotojų už žmogaus teises.

Bus ir meninė programa, kurią atliks Sechaba dainininkai ir keletas žymių solistų. Pranešėju bus Libby Frank, Women's of International League for Peace and Freedom direktorius.

Angela Davis

Angela Davis šiuo metu yra San Francisco valstybinio universiteto profesorė. Dėsto filosofinę estetiką ir vadovauja moterų studijoms, ypatingai tyrinėjant Afro-amerikiečių įnašą Amerikos kultūrai ir kovai prieš rasizmą, klasių išnaudojimą ir vyrų šovinizmą. Ji yra autorė knygos "Women, Race, and Class".

Athens. — Graikijos premjero Andreas Papandreou iniciatyva čia turėjo įvykti Graikijos, Jugoslavijos, Rumunijos ir Bulgarijos valstybių atstovų susitikimas aptarti Balkanų paskelbimą laisva zona nuo branduolinių ginklų. Reikalą sumaišė Turkija, kuri tvirtina, kad Balkanai turi eiti kartu su Amerika nusiginklavimo klausimais. Dabar čia tų valstybių atstovai tariasi tik dėl regioninio bendradarbiavimo.

Amerikiečiai nori, kad marinai sugrįžtų

Washington. — Pagal Amerikos viešosios nuomonės apklausinėtojų surinktus duomenis dabar didžiuma JAV gyventojų pageidauja, kad JAV marinai ir kitų tautų vadinamoji taikos kariuomenė būtų išvesta iš Libano.

Ypatingai marinų atitraukimą karštai remia buvęs prezidentas Jimmy Carter. Beirute išeinančio laikraščio "Monday Morning" korespondentui Carteris pareiškė, kad pirmiausia JAV marinai turėtų būti perkelti į pakrantėse stovinčius laivus, o paskui pakeisti neutralių šalių kariuomene iš Indijos, Norvegijos ar pan.

Dėl dabartinių JAV ir NATO alijantų dalinių Libane yra pasisakę ir Jungtinių Tautų aukštieji pareigūnai. Dabartinis gen. sekr. Perez de Cuellar ragina tenai pasiųsti JT paskirtus tarptautinius dalinius. Panašiai galvoja ir buvęs JT gen. sekr. Dr. Kurt Waldheim.

Maskva. — Tass spaudos agentūra pranešė, kad Boris Ščerbina, buvęs visasąjunginis naftos ir natūralių dujų gamybos ministras, vadovavęs Sibiro dujų linijos tiesimui į Vakarų Europą, paskirtas TSRS premjero pavaduotoju. Manoma, kad jis toliau savo žinioje turės dujų gamybą, kuri dabar sulėtinta dėl įvykusio gaisro kompresorių stotyje.

JIEDU SUSITIKS

George Shultz

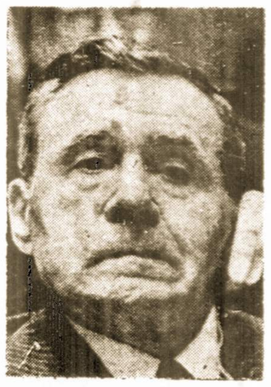

Andrej Gromyko

Stockholm. — Laikraščiui išeinant į spaudą, nebuvo aišku, kaip sėkmingai praėjo JAV valstybės sekretoriaus George Shultz ir Tarybų Sąjungos užsienio reikalų ministro Andrejaus Gromyko susitikimas.

Jis turėjo būt pirmas nuo to, kai jie jau buvo susitikę ir nieko nenutarė pereitų metų rugsėjo mėnesį. Tada politinis oras buvo įkaitęs ryšium su Korėjos lėktuvo numušimu. Dabar tarptautinį horizontą temdo įvykiai Libane ir nutrūkę pasitarimai dėl nusiginklavimo.

Abudu partneriai reiškė viltį, kad jiedviejų susitikimai, kaip ir pati čia prasidedanti nusiginklavimo konferencija, prisidės prie tarptautinio įtempimo sumažinimo.

Tarptautinė konferencija dėl nusiginklavimo Europoje

Stockholm. — Šią savaitę čia prasidėjo vadinamo Helsinkio pakto šalių konferencija, skiriama parengti planams dėl nusiginklavimo Europoje. Dalyvauja 35 Europos šalys ir JAV bei Kanada. Ši konferencija buvo nutarta pernai Madride.

Prieš prasidedant posėdžiams, įvairių šalių užsienio reikalų ministrai, suvažiavę čia anksčiau, turėjo neoficialius pasitarimus.

JAV valstybės sekretorius George Shultz čia atvyko per Londoną, kur buvo susitikęs su D. Britanijos premjere Margaret Thatcher ir užsienio reikalų ministru Sir Geoffrey Howe. Jiedviem išdėstė jis savo planus, o jam britai pareiškė savo susirūpinimą dėl JAV prez. Reagano priešiškos politikos prieš TSRS ir nerodomo lankstumo pasitarimuose su TSRS dėl nusiginklavimo.

Shultz premjerei iš anksto pateikė prez. Reagano kalbos santrauką. Toje kalboje prez. Reagan pereitą pirmadienį palietė santykių su Tarybų Sąjunga reikalus ir kvietė prie konstruktyvių ir realistiškų ryšių užmezgimo.

(Šioje kalboje prez. Reagan betgi nepasiūlė nieko konkretaus. Tarybų Sąjungos spauda ją vadina "rinkiminiu triuku". Mat ši jo kalba pasakyta vos pora savaičių anksčiau prieš datą, kada laukiama, jog prezidentas oficialiai paskelbs, kad jis kandidatuos antrajai kadencijai. Panašiai galvoja ir daug politikierių Amerikoje.)

Shultz turėjo pasitarimus ir su NATO valstybių užsienio reikalų ministrais ir perdiskutavo pasiūlymus, kuriuos NATO blokas pateiks svarstyti šioje konferencijoje. Tasai NATO planas susideda iš šešių punktų ir, kaip sako jo autoriai, jis siekia sumažinti karo riziką Europoje.

Tarybų Sąjungos užsienio reikalų ministras Gromyko, čia esąs jau nuo pirmadienio, susitiko su Prancūzijos ir Fed. Vokietijos užs. reikalų ministrais ir su socialistinio bloko valstybių užs. reikalų ministrais.

Gromyko remia reikalą pradėti pasitarimus dėl nepuolimo sutarties sudarymo tarp Rytų ir Vakarų ir dėl branduolinių ginklų uždraudimo tam tikrose Europos dalyse. Jis taip pat palaiko Tarybų Sąjungos tvirtinimą, kad nebus sugrįžta prie nusiginklavimo pasitarimų, ligi JAV neišmontuos savo branduolinių raketų, kurias dislokavo NATO blokui priklausančiose Europos šalyse.

NATO blokas tvirtina, kad tasai dislokavimas buvo reikalingas sumažinti Tarybų Sąjungos raketiniam pranašumui.

Delegacija iš Maskvos Havanoj

Sausio 4 d. Kubos vadovybės kvietimu iš Maskvos į Havaną dalyvauti iškilmingai atidengiant paminklą V. Leninui išskrido Tarybų Sąjungos partinė-valstybinė delegacija, kuriai vadovauja kandidatas į TSKP CK Politinio biuro narius, TSRS kultūros ministras P. Demičevas. Į delegaciją įeina TSKP CK narys, Lietuvos Komunistų partijos CK pirmasis sekretorius P. Griškevičius.

Aerouoste delegaciją išlydėjo kandidatas į TSKP CK Politinio biuro narius, TSKP CK sekretorius V. Dolgichas, kiti oficialūs asmenys.

"Vilniaus Tiesa"

San Salvador. — Sukilėliai intensyvina atakus prieš pagrindinį geležinkelio tiltą, kuris strategiškai svarbus visos šalies gyvenimui. Jis jungia rytinį Salvadorą su likusia šalies dalimi.

LAISVĖ LITHUANIAN WEEKLY

PUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.

Established April 5, 1911

EVA T. MIZARA, Editor & Business Manager

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year $12.00	United States, per 6 months... $6.50
Canada, Lat. Amer., per year . $15.00	Canada, Lat. Amer., 6 months . $8.00
Foreign countries, per year ... $15.00	Foreign countries, 6 months ... $8.00

Krefeldo manifestas

Po Krefeldo manifestu jau pasirašė penki milijonai Vakarų Vokietijos gyventojų. Tai atsišaukimas, kuris ragina Vokietijos Federatyvinę Respubliką neleisti Amerikai palaikyti arba platinti jos teritorijoje branduolinių raketų bazes. Manifestas išleistas mažame Krefeldo miestelyje netoli Olandijos rubežiaus, kai ten įvyko įvairių už taiką stojančių grupių suvažiavimas: ten kartu dalyvavo socialdemokratai, taip vadinamieji "žalieji", protestantų ir katalikų atstovai, komunistai ir kiti.

Penki milijonai yra didžiulis skaičius, bet jis ypatingai įspūdingas imant domėn, kad po atšaukimais paprastai pasirašo maža dalis gyventojų, — koks sentimentas neegzistuoti žmonėse. Apskaičiuojama, kad paprastai vienam žmogui pasirašius, bent dešimt sutinka su tais sentimentais, nors ne taip aktyviai. Pagal tą statistiką bent penkiasdešimt milijonų Vakarų Vokietijos žmonių stoja prieš branduolinius ginklus.

Taktika ar esmė?

Paskutinė Reagano kalba buvo daug mandagesnė: jo pasisakymai apie Tarybų Sąjungą buvo logiškesni, lyg duodanti šiek tiek vilties, kad ir jis gal jau susirūpino, kad pasaulis rieda link branduolinio karo prarajos krašto.

Bet, ar taip iš tikro yra ar tai tik paviršius? Prieš kelis mėnesius, praeitais metais, kai Tolimuose Rytuose tapo pašautas korejiečių lėktuvas, prezidentas Reaganas vadino TSRS "visų blogybių šaltiniu pasaulyje", o TSRS vadovus jis vadino "sukčiais, melagiais" ir t. t. Dabar jis kalbėjo mandagiau, ragino rasti būdų atnaujinti nusiginklavimo derybas, žadėjo darbuotis "visomis išgalėmis" už pasaulinę taiką ir t. t. Bet kiek tame esmės ir ant kiek tai taktika? Kaip sako vienas komentatorius New Yorko "Times" puslapiuose, su Reaganu sunku žinoti, kur pasibaigia demagogija ir kur prasideda tikras posūkis.

Labai galimas dalykas, kad diplomatiniai patarėjai iš Valstybės departmento mūsų įsismaginusį prezidentą, kad reikia parodyti šiek tiek santurumo, nes kitaip JAV sąjungininkai Vakarų Europoje pradės viens po kito atskilti nuo Washingtono. Vienaip ar kitaip, jeigu Reaganas keičia savo toną tik dėl taktikos, jam norint nenorint esmė irgi turės pasikeisti.

Libane nėra galo . . . .

Einant į naujuosius metus atrodė, kad Libane gal bus prieita prie pilietinio karo ir intervencijos galo. Atrodė, kad išvarginti, iš visų pusių spaudžiami, izraeliečiai įsiveržėliai galvoja apie pasitraukimą; atrodė, kad JAV norėtų ištraukti marinus iš Beiruto apylinkės. Atrodė . . . Bet dabar atrodo, kad ir Izraelis ir JAV pasitrauktų su viena sąlyga: kad Libane liktų tvirtai stovinti prie vairo Chamajalo kraštutiniai dešinė valdžia, kuri faktinai liktų jų vietininke Libane.

Bet taip būti, žinoma, negali. Didi dauguma libaniečių, įskaitant krikščionis, norėtų, kad Libane įsisteigtų nacionalinės vienybės valdžia, visai kitokia, negu yra dabartinė klapčiukiška, Vakarams tarnaujanti vyriausybė, kuri faktinai valdo tik sostinės dalį (Rytų Beirutą)—ir nieko kito.

Tad, nestebėtina, kad kairieji musulmonai Beirute, druzai kalnuose, nacionalistai Tripolyje, nepasirengę padėti ginklą.

Samantha darbuojasi . . .

Samantha Smith, mergaitė iš Maine valstijos, kuri praeitą vasarą lankėsi Tarybų Sąjungoje, tapo pasauliniai garsi kaip "neoficiali taikos atstovė", nenori ramiai sėdėti ir stebėti, kaip karo pavojus vis didėja ir didėja. Samantha nutarė, kad, nors ji turi lankyti mokyklą kaip kiti vaikai, ji ką nors darys, kad vėl atkreipti dėmesį į taikos reikalą. Tad, ji nutarė pravesti interviu su visais aštuoniais demokratų kandidatais į prezidentus. Ji jiems statysianti klausimus apie ekonomiką, apie moterų teises, apie nedarbą ir kitus vidujinės politikos klausimus, bet vyriausiai ji jų klausinėsiant, koks yra jų nusistatymas taikos ir nusiginklavimo klausimu . . . .

Nors Samanthai tik 12 metų, bet visi kandidatai sutiko atsakyti į Samantos klausimus, ir dargi per televiziją.

Paklausta, kodėl, kaip ji mano, jie visi sutiko, jaunoji Samantha atsakė:

"Aš noriu tikėti, kad dauguma iš tikro norėjo su manimi kalbėtis. Bet tie, kurie gal nenorėjo, nedrįso atsisakyti . . . Jie žino, kad nors aš mažiukė mergaitė, aš turiu nemažai įtakos . . . . ."

Washington. — Pagal JAV Prekybos rūmų pranešimą, 1982 metais, kada Amerikoje buvo pats didžiausias nedarbas nuo pat depresijos laikų, amerikiečiai išleido žiemos švenčių dovanoms $20 bilijonų. $2 bilijonus išleido maistui, $650 milijonų svaiginamiesiems gėrimams ir $600 milijonus eglaitėms.

Maskva. — Varšuvos pakto valstybių atstovai čia pereitą savaitę išėjo į viešumą su planu, kviečiančiu NATO šalis prie sutarties pasirašymo dėl cheminių ginklų uždraudimo. Kviečiama pradėti palaipsniui, pasirašant sutartį regioniškai, pirmiausia pradedant Europa.

Antano Bimbos 90-asis gimtadienis

Sausio 22 dieną sukanka lygiai devyni dešimtmečiai kaip gimė žymus lietuvių tautos sūnus, mūsų laikraščio ilgametis redaktorius, pažangaus Amerikos lietuvių judėjimo vadovas ir Amerikos darbininkų klasės kovotojas Antanas Bimba.

Jo palaikai ilsisi gimtajame krašte, Panemunėlio kapinėse, o jo atsiminimas lieka gyvas ir ryškus, lyg jis būtų tarp mūs mūsų kasdieninėse kovose ir pastangose, rūpesčiuose ir svajonėse.

Mes šios mums svarbios sukakties proga perspausdiname originalų pirmą puslapį iš jo biografinių bruožų, rašytų jo lietuviška mašinėle, kuri dabar ilsisi neliečiama jo bute, taisyta jo pačiomis rankomis . . . . R. B.

ANTANAS BIMBA
Buvęs "Laisvės" vyriausias redaktorius

AUTOBIOGRAFINIAI BRUOŽAI

Antanas Bimba

Gimiau 1891 metų sausio 22 dieną, galima sakyti, "buožės" šeimoje, Viktorijai ir Antanui Bimbams, mažame, gamtiniai labai gražiame Užusienių (Valaikiškio) kaimelyje. Jeigu jau yra toks dalykas, kaip gamtiškas rojus ant žemės, tai mūsų Užusieniai turėtų stovėti pirmoje vietoje. Kaimelis susidėjo tik iš šešių kiemų: trijų Bimbų ir trijų Tabeliškių. Pagal žemės kiekį, buvo vienas valakininkas (tai mūsų), du dutrečdalininkai, du trečdalininkai ir vienas ~~[illegible]~~ svkelio [illegible] savininkas, kurį mes vadinome daržininku pributiškiu. Kaimelio šiaurryčiuose prie pat sodybų tyvuliavo nedidelis, bet nepaprastai gražus ir žuvingas ežeras, kuris, sakoma, yra susidaręs iš didžiuliais medžiais priaugusios ~~[illegible]~~ pelkės. Atsimenu, ir gana toli nuo kranto užeidavome ežere nemažą dumble paskendusių ir sukietėjusių medžių kelmų. Į ežerą atsiremdavo keturios sodybos, kurių tarpe buvo ir mūsų, Antano ir Viktorijos Bimbų, sodyba. Kaimelio rytpiečiuose driekėsi didžiulio Nevierių kaimo laukai, iš kurių į mūsų lankas tekėdavo siauručiis, bet niekuomet neišdžiūstąs staunus upelis. Į pietus ~~[illegible]~~ tūnojo didžiulis miškas, Salagiriu vadinamas, kuris priklausė Salų dvarui ir šalia kurio per visus tris mūsų laukus tęsdavosi ir mūsų kaimelio miškas platus ruožtas. Į ~~[illegible]~~ vakarus-šiaurius, Gyžiškiai, buvo taip pat mažytis, tik keturių ar penkių sodybų, kaimelis, taip pat Užusieniais (~~Gyžiškiais~~) vadinamas, kuriame gimė ir augo mūsų įžymusis darbuotojas Jonas Gasiūnas.

Užusienių žemė buvo labai gera — juodžemis, vietomis su trupučiu smėlio, o vietomis su trupučiu molio. Gerai ją įdirbus ir įtręšus, puikiai užderėdavo rugiai, kviečiai, avižos, miežiai, žirniai, bulvės, linai, dobilai. Gyvuliams užtekdavo savo. Visi turėjome nuosavus sodus.

Kaip, tad, baisu ir liūdna man buvo, kai, 1945–1948 metais, apsilankęs Užusieniuose, beveik nieko neberadau! Dalykas, mat, tame, kad dar Smetonos laikais ar dar anksčiau kaimelis tapo išdraskytas į vienkiemius, sodai sunaikinti, miškas iškirstas. Koks tai didelis nuostolis!

Bet tuos senus, saldžius gamtinius sapnus arba prisiminimus palikime... Jie nebesugrįš, nors, kartais, dar ir šiandien, po tokio didelio kiekio metų, susapnuoju apie tuos sielą kutenančius Užusieniuose pavasarius, kai viskas apsivelka giliai žaliu drabužiu ir tie sodnai sužydi! Dar ir šiandien dažnai, ypač atsidūrus miške arba parke, mano ausyse garsiai suskamba amžinojo Salagirio nesuskaitomo paukščių ir paukštelių choro melodijos. Ir pamislinu! juk ir čia tokie pat gražūs ir puošnūs miškai, bet kodėl mūsų Amerikos miškuose tų paukštelių giedorėlių beveik nesiranda? Tik vienas kitas lėkdamas sparnuotis sukieksi, sucypiaksi be jokių gaidų, be jokios melodijos. Nesuprantu...

Karavanas eina ir eis

Dar pavojingiau pakrypo taikos ir karo svarstyklės. Nepaisant didelių taikos šalininkų pastangų, Vakarų Europoje pradėtos dislokuoti Amerikos sparnuotosios raketos ir peršingai . . . Karas ar taika? Gyvenimas ir sugyvenimas, ar visos žmonijos žūtis? Šis klausimas aidi kaip niekad garsiai.

Vilniaus centre, vienoje seniausių miesto — buvusioje Pylimo — gatvėje atidengtas įspūdingas paminklas kovotojams už Lietuvos laisvę II-ojo pasaulinio karo metais. Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto pirmasis sekretorius Petras Griškevičius atidengiant paminklą pasakė: "Šį paminklą . . . mes atidengiame neramiu laiku, kai agresyviosios imperializmo jėgos, Reagano administracijos vadovaujamos, daro viską, kad apnuodytų tarptautinę atmosferą ir pastūmėtų žmoniją prie katastrofos slenksčio".

Simboliška: kai Lietuvos sostinėje buvo pagerbiamas kovotojų už laisvę atminimas, britų salose pradėtas repetuoti naujas Europos tautų ir, pirmiausia, socialistinių šalių, sunaikinimo scenarijus — ten pastatytos naujos Amerikos raketos.

Atrodytų, nieko naujo: grąsino mums ir anksčiau, bet karavanas, kaip sakoma, ėjo savo keliu. Eina ir eis, nešdamas nelengvą pareigą savo liaudžiai, visoms taikingoms planetos jėgoms naštą. Lietuva šiame sunkiame taikos žygyje išreiškia savo žmonių valią daugiatūkstantiniais taikos mitingais, naujomis aukomis į Taikos fondą ir, žinoma, darbu fabrikuose, statybose, kolūkiniame kaime.

Įdomu, kaip tekėtų Lietuvos gyvenimas tokioje politinėje atmosferoje kaip dabar, esant kitai politinei santvarkai? . . Galbūt mes patirtume gėdingą Anglijos likimą, kur dabar dislokuojamos Amerikos raketos prieš pačių anglų valią, o gal mums lieptų pamiršti net brangų vardą—Lietuva . . .

Lietuviškiesiems "vaduotojams" anapus Atlanto vieną po kito siūlantiems socializmo "patobulinimo" receptus, galima priminti ne vieną atvejį, kada kaitri tarptautinė atmosfera stačiai tirpdyte tirpino "gintaro lašeliu" vadinamą mažytę Pabaltijo respubliką ir Lietuvos politikai be sumišimo šešėlio veiduose dalijo Lietuvą po kąsnelį imperialistiniams grobuonims. Tuo pačiu visam pasauliui buvo lyg paskelbta: "Nepriklausoma" Lietuva lietuviams iš tikrųjų nepriklauso. Nevengta įžūliausio melo savo liaudžiai. Pavyzdžiui, fašistinės valdžios oficiozas "Lietuvos aidas" 1939 m. kovo 17 d. apgavikiškai skelbė: "Pramanyti gandai apie Klaipėdą", esą, "ir ELTA paneigia" gandus apie tai, "kad Vokietija artimiausiu laiku ketinanti prisijungti Klaipėdos kraštą". O jau kovo 22 d. Berlyne Lietuvos vyriausybės atstovai pagal hitlerinės Vokietijos užsienio reikalų ministro Ribentropo ultimatumą pasirašė sutartį apie Klaipėdos miesto ir krašto atidavimą Vokietijai.

Istorija, sako, turi ypatybę kartotis. Bet taip sako tiktai iš istorijos nepasimokę žmonės. Lietuva ir visos tarybinės tautos sudėjo paskutiniame kare pernelyg daug aukų, kad leistų imperialistinėms valstybėms vėl pasikėsinti į jų laisvę. Tarybų Sąjungos gynybos ministras maršalas Dimitrijus Ustinovas savo straipsnyje lapkričio 20 dienos "Pravdos" laikraštyje pažymojo: "Tarybinė liaudis gali būti tikra, kad TSRS gynybinė galia pakankama, kad būtų užtikrintas jos taikus darbas".

V. Liauška

Laiškai

SVEIKINA

Gerbiama Redaktore,

priimkite kuo nuoširdžiausius sveikinimus nuo visų eltiečių Naujųjų Metų proga.

Teatneša jie Jums daug džiaugsmo, laimės, saulėtų dienų! Geros sveikatos, jaunatviškos energijos!

Pasveikinkite mūsų visų vardu visus "Laisvės" bendradarbius, didžiuojamės Jūsų darbais ir pasišventimu Taikos ir Žmonijos laimės labui.

V. Petkevičienė

NUOŠIRDI PADĖKA!

Buvau susirgęs, dvi savaitės gulėjau ligoninėje, pergyvenau operaciją, — buvo trūkimas viduriuose. Grįžau į namus dar pilnai nesusveikęs, namuose apie du mėnesiu buvau gydytojo priežiūroje, negalėjau dirbti jokio darbo nei vairuoti automašinos.

Dabar esu sveikas, viskas tvarkoje. Čia noriu padėkoti mano geriems draugams Juozui ir Bronisiai Vaitkams, kurie mane nuveždavo pas gydytoją patikrinti sveikatos. Taip pat dėkoju visiems draugams-gėms už manęs lankymą ligoninėje už prisiųstus užuojautos atvirukus, kurių gavau gausiai.

Taipgi dėkui Klubo vicepresidentui Stasiui Kuzmickui už manęs pavadavimą Klubo pareigose.

Dar kartą didelis ačiū visiems.

Valys Bunkus,
St. Petersburg, Florida
1983 m. gruodžio mėn.

Mokytas vyras

Jis gali tylėti, bet kalba,
Kad — žemė, kad — saulė, kad šis
Pasaulis, kad — atomas, kolba,
Kad žemės, kad laiko ašis.

Jis žino, kad — už, kad — auksas,
Kad niekur nėra, ko nėra,
Kad ligi saulės neaugs,
Bet nesibaigs era.

Jis gali sutikti, kad — laikos,
Kad — reikia, kad mes — ne pirmi:
Gyvenimas trumpas, o laikas
Ir erdvė — amžini.

Jis moka kalbėti, o tyli,
Kad — žemė, kad — laisvė, tauta,
Kad po žeme — nekalti,
Kad šitą — dar man, o tau — tą.

Kad pritaria, kelia, palaiko,
Jis gali palaukt ar skubėt.
Dar žodžių yra, tik — laiko...
Jis gali kalbėti, bet...

Stasys Jonauskas

Kultūros Atgarsiai

Apie Vincą Kudirką varpininką tautinio atgimimo veikėją, rašytoją-žurnalistą, plačiai žinoma. Bet mažiau žinoma apie jo domėjimąsi muzika, jo paties buvimą muziku, liaudies dainų ir tautosakos tyrinėtoju. Čia paduodame Danutės Petrauskaitės straipsnį, kuris tilpo "Kultūros Baruose". Red.

Polinkį menui Kudirka jautė nuo pat vaikystės. Dar gimnazijos laikais, dovanodamas savo draugui Jonui Jablonskiui fotografiją, jis užrašė lotyniškai: „Tebūnie tavo draugo atvaizdas tikro draugiškumo prisiminimui! Birželio mėn. 1881 m. Vincas. Pažįstąs lyrą ir citrą". Tai nebuvo tušti žodžiai apie poeziją ir muziką. Jau pirmajame „Varpo" numeryje Kudirka, tęsdamas L. Rėzos ir S. Daukanto pradėtą darbą parodyti pasauliui ir patiems lietuviams liaudies dainų grožį (o galbūt sekdamas J. Basanavičium, pradėjusiu „Aušroje" publikuoti lietuvių liaudies tekstus ir melodijas), „pavedė kamputį dėl talpinimo lietuviškų melodijų: užrašytos ilgiau išsilaiko nuo išnykimo, o gal atsiras kompozitorius, kuris galės prigulinčiai jas sunaudoti". Čia pat išspausdinta paties Kudirkos harmonizuota lietuvių liaudies daina „Ant kalno karklai siūbavo". Ir taip kas numeris: naujas „Varpas" — nauja daina. 1889—91 m. Kudirka „Varpelio" slapyvardžiu čia paskelbė aštuonias savo kompozicijas. Harmonijos taisyklių jis nemokėjo ir pasikliovė mėgėjui būdinga nuojauta. Prisėdęs prie instrumento, rankiodavo tinkamus akordus ir juos užrašinėdavo. Praslinkus ketvirčiui amžiaus nuo „Varpo" redaktoriaus mirties, kompozitorius Mikas Petrauskas tvirtino, kad „Vincas Kudirka, nors nebuvo gilus muzikas, bet savo pajautomis, savo intuicija kaip tik atspėjo tikrąjį lietuvišką vingį, Lietuvos melodijos modelį" („Lietuva", 1924, Nr. 283).

1889 m. Varšuvos lenkų draugija „Lutnia" paskelbė harmonizuotų lietuvių dainų konkursą. Bet lietuviškomis melodijomis niekas per daug nesidomėjo, ir organizatoriams teko kelis kartus konkurso terminą pratęsti. Po ilgų atidėliojimų pirmosios premijos buvo paskirtos lenkams S. Niedzielskiui ir A. Polinskiui. „Varpo" puslapiuose V. Kudirka su karčia ironija apgailestavo, kad yra nemažai lietuvių inteligentų, sugebančių harmonizuoti dainas, tačiau jie lyg tyčia konkurse nedalyvavo. Jis rašė: „Žinoma, jeigu už mus kas atlieka darbą, tai kam mes turime prie to kišti rankas? Mes nepasiūlėm niekam, jeigu jau patys negalime, idant kas uždainuotų platesniam sviatui lietuviškas dainas ir parodytų, kad ir jos turi savyje daug jausmo ir grožybės. Svetimtaučiai sugėdino mus ir tame dalyke".

Pradedant 1890 m., „Varpe" vis dažniau galima buvo rasti pastabų, kad dainą „ant balsų sudėjo A. Polinski", „balsus sutaikė S. Niedzielski", o melodiją „padavė „Varpelis". Kartais dainas lydėdavo kreipimasis: „kas žino tikrus šios dainos žodžius, meldžiamas, teprisiunčia juos į redystę „Varpo". Kudirkai rūpėjo užrašyti visą dainų tekstą, jo nepatenkindavo keli posmeliai. O gal jau tuomet brendo svajonė apie atskirą harmonizuotų dainų rinkinėlį?

Šią mintį įžiebė mokytojas V. Palukaitis, kuris guodėsi, kad tokio rinkinėlio labai reikia. Tačiau rinkinys pasirodė tik 1895 m. Tai buvo „Kanklių" pirmasis sąsiuvinis, kurio didžiąją dalį sudarė 1889—91 m. „Varpe" publikuotos dainos.

Kudirka su skoniu parinko 18 dainų: aštuonias „Varpelio" harmonizacijas, šešias S. Niedzielskio, dvi V. Ržepko ir dvi A. Polinskio. Tai buvo populiarios lietuvių liaudies dainos: „Ko liūdi, putinėli", „Bernytis į karą jojo", „Sėjau rūtą" ir kt. M. Petrauskas prisimena: „Mano tėvas, turėjęs reikalų su knygų nešėjais, gavo pirmą Kudirkos „Kanklių" sąsiuvinį. <...> Tie kūriniai tiek patiko į mane ir į visus mūsų namus, kad dar daugiau ir su didesniu uolumu buvo imtasi lietuviškų dalykų. <...> Gavęs Kudirkos dainas, kai kurias iš jų šiaip taip tuomet instrumentavau. Mūsų orkestras buvo mažas, veik iš mūsų šeimos narių; mes sau rėždavome geromis valandomis „Kur upelis teka" („Lietuva", 1924, Nr. 283).

1895 m. vasarą V. Kudirka viešėjo Plokščiuose ir susipažino su žymia suomių rašytoja Maila Mikkola Talvio, kuri rinko medžiagą apie lietuvių liaudies kūrybą. Tų pačių metų spalio mėnesį rašytojos iniciatyva „tūkstančio ežerų" šalyje suskambo lietuviška daina. Kudirka su džiaugsmu informavo „Varpo" skaitytojus, kad „...Šešios moteriškės dainavo „Ant kalno karklai siūbavo", „Siuntė mane motinėlė", „Kad tai buvau" ir „Ant tėvelio dvaro" — suomių kalbos vertime, o „Sėjau rūtą" — lietuviškai. Moteriškės buvo apsirėdžiusios grynais lietuviškais parėdais ir dainavo taip, kaip dainuoja mūsų panemunėse" („Varpas", 1895, Nr. 12). Tačiau čia pat ir priekaištavo lietuviams, kad jie per menkai vertina savo liaudies dainas ir meną.

Antrasis „Kanklių" sąsiuvinis pasirodė po ketverių metų. Tai buvo pirmajame sąsiuvinyje publikuotų vestuvinių, karo, žaidimų dainų tęsinys. Beveik visas pateiktas dvidešimt keturias melodijas harmonizavo ne lietuvių kilmės žmonės: V. Ržepko, P. Maščinskis, M. Biemiackis. Tačiau didžiausias nuopelnas buvo vertingų lietuvių melodijų ir pilnų jų tekstų pateikimas. Šia prasme „Kanklės" buvo pranašesnės už kai kuriuos vėlesniųjų lietuvių kompozitorių sudarytus harmonizuotų liaudies dainų rinkinius, kuriuose pateikti tik pirmieji du — trys tekstų posmai.

Visų pirma Kudirka stengėsi, kad žmonės, neiškraipydami melodijos ir teksto, dainuotų senąsias lietuvių liaudies dainas. Belsdamasis į žmonių patriotinius jausmus, jis „Varpe" rašė: „Nyksta lietuviškos melodijos, vienos visai užmirštos ir tų niekada jau ausis lietuvio neišgirs, o tas, kurios dar liko, taip permainėme, bemiklinant balsus, kad senukai negali atpažinti".

Rinkti tautosaką Kudirka laikė patriotine inteligentų pareiga. 1890 m. mirus lenkų etnografui ir kompozitoriui O. Kolbergui, išleidusiam lietuvių liaudies dainų rinkinį, ir Rytų Prūsijos tautosakininkui Ch. Barčui, surinkusiam apie du šimtus lietuvių liaudies dainų, Kudirka labai apgailestavo ir ta proga „Varpe" (1890, Nr. 7) skatino savo tautiečius: „galime dabar, prisižiūrėję darbams mirusių vyrų, ir mes šį tą padaryti".

Propaguodamas tautosakos rinkimą, Kudirka pats šiam darbui neturėjo laiko. Juk ir visuomeninei bei literatūrinei veiklai skyrė tik atliekamas nuo tiesioginio profesinio darbo valandas. Ir taip reikia stebėtis jauno gydytojo veiklumu. „Už V. Kudirkos, — sakė J. Tumas, — kol jis buvo gyvas, nebesimatė nė buvusiųjų aušininkų, lyg jie, pavaidinę savo roles, tyčia būtų pasišalinę prieš jį iš kelio".

Kudirkos palikime muzikos šedevrų nėra, bet jo trumpas gyvenimo kelias buvo glaudžiai susijęs su muzikos garsų pasauliu.

Dar pradžios mokykloje Vincukas pasigamino smuiką ir mokėsi griežti, o jau Marijampolės gimnazijoje sugebėjo ir vakarėliuose kitus palinksminti. Gerą smuiką pasisekė nusipirkti už korepetitoriaujant uždirbtus pinigus iš vieno Marijampolės prekijo. Tuomet Kudirka pradėjo smuikuoti kantriai ir dėmesingai. Klausą jis turėjo gerą, greitai sugebėdavo pakartoti išgirstą melodiją ir užrašyti ją natomis. Kai gimnazijoje buvo suorganizuotas orkestras, Kudirka grojo jame pirmuoju smuiku. Turėdamas gražų balsą, taip pat dalyvavo ir gimnazistų chore. Senas smuikininkas J. Marčiukaitis, kuriam teko girdėti stropųjį mokinį grojant, sakė, kad „gerai griežęs, drąsiai, muzikalingai ir turėjęs labai gražų toną. Matyti iš viso jo griežimo, kad sieloje buvęs rimtas menininkas" („Klaipėdos žinios", 1924, Nr. 241).

Vėliau V. Kudirka įsigijo dar vieną neatskiriamą draugą — violončelę. Muzikavimas tapo ne tik nuolatiniu pomėgiu, bet kartą ir „išsigelbėjimo ratu". Kai už ryšius su „Proletariato" partija buvo pašalintas iš Varšuvos universiteto ir teko verstis atsitiktiniais uždarbiais, su kitais lietuviais, muzikos mėgėjais, suorganizavo kvartetą ir surengė keletą mokamų koncertų.

Gydytojo darbą Sakiuose taip pat lydėjo styginių kvarteto muzika, nes prie Kudirkos su malonumu prisijungdavo kiti muzikos mylėtojai. Kudirkai patiko L. Belhoveno, V. A. Mocarto, J. Haidno, F. Šopeno, H. Vieniavskio, Dž. Verdžio kūriniai. R. Vagnerį nelabai mėgo.

Organizuodamas pirmuosius lietuviškus instrumentinės muzikos koncertus, V. Kudirka pajuto repertuaro stoką. Tai paskatino jį griebtis kompozitoriaus plunksnos ir „drėbti lietuviams į akis kitą užmetimą: krutame, krutame jau 10 metų (turimas galvoje „Aušros" jubiliejus — D. P.), nuo seniai jau dainuojame, renkame dainų gaidas, „skripkas skambiname", kits ir ant „levikortų" pabaršk iname, o tik nesulaukėme savo Mozartol Kas tai yra po plyniu?! Ir ne tik ką neturime Mozarto, bet nė nebandėme jo ieškoti, nepasirodėme per tą laiką nė su viena originališka lietuviška kompozicija! Juk muzika tokioje pat dievų priegloboje, kaip ir poezija, taigi turiu tiesos raikalauti Mozarto, kaip ir Mickevičiaus" („Varpas", 1893, Nr. 8).

1893 m. ketvirtajame „Varpo" numeryje pasirodė skelbimas: „Išėjo „Varpelis", valcas dėl portepijono, sudėstytas D-ro Kudirkos". Beveik tuo pačiu metu Peterburge buvo išleista buvusio šio miesto konservatorijos studento P. Pranaičio fortepijoninė pjesė — polka „Lietuvaitė". V. Kudirka tik informavo skaitytojus apie pirmuosius lietuviškus instrumentinės muzikos žingsnius, išsamiau nenagrinėdamas šių kūrinėlių. „Neapsiimu spręsti, kokią turi vertę tos dvi pirmosios mūs kompozicijos muzikoje — galbūt geros, o gal ir nepasisekė. Bet tegul jiedvi būtų tiktai lygios su pirmosiomis mūsų ellėmis, tai jau vis turi raminti dvasią, vis liks tomis kregždėmis, kurios pavasarį apreiškia" („Varpas", 1893, Nr. 8).

Kregždės skrido viena po kitos — Kudirka su įkarščiu kūrė naujas pjeses. Aišku, polkos, valsai, mazurkos, kontradansai su įvairiais programiniais pavadinimais dvelkė to meto salonų dvasia, bet leidinėliai būdavo grobstyte išgrobstomi. Kitas pjeses tekdavo ir pakartotinai išleisti. Populiariausiu dalykėliu tapo valsas „Nemuno vilnys". Tai buvo labiausiai išplėtota pjesė, kurią sudarė introdukcija, keturi epizodai ir koda. Žmonėms patiko šis bene vienintelis Kudirkos kūrinys, kuriame skambėjo lietuviškos intonacijos — dainos „Siuntė mane motinėlė" motyvai.

J. Žilevičius prisimena, kad Kaune Kudirkos kompozicijos buvusios pritaikytos styginiam kvartetui, pučiamiesiems instrumentams ir būgneliui, kad tokia sudėtimi net koncertuota, o gaidos, paties autoriaus ranka rašytos, iki Didžiojo Tėvynės karo gulėjusios „Dainos" draugijos archyve.

V. Kudirka jokiu būdu nelaikė savęs kompozitoriumi, jam užteko paprasčiausio „amatoriaus" vardo, nebuvo laiko, pakankamo muzikinių žinių bagažo, sąlygų ir sveikatos.

Kudirka niekada neturėjo tautinio šovinizmo jausmo. Kaip niekas kitas pliekdamas apsileidusią, be tvirtos dorovės principų lietuvių inteligentiją, jis pajuokė tuos, kurie lietuvybės dėlei stengės pasisavinti kai kuriuos lenkų rašytojus. Jis tik norėjo pabrėžti seną tiesą, kad kiekvienas stiprybės turi ieškoti savo gimtosios žemės dirvoje.

Liga (džiova) pakirto jauno gydytojo gyvybę, sulaukusio vos 41 metų. Išvežtas į Naujamiesčio kapines, paliko jis mažą kambarėlį su smuiku, violončele ir kanklėmis, nebaigtų darbų sąrašą, įvairiausiais slapyvardžiais pasirašytus kūrinius ir neišmokėtas skolas. Po mirties buvo suorganizuota loterija instrumentams išparduoti, kad skolininkai galėtų atgauti savo pinigus.

Kudirka nė nenujautė, kad iš tų pačių Vilkaviškio apylinkių išeis kitas Vincas — Mickevičius, vienas Lietuvos Komunistų partijos organizatorių. V. Mickevičiui Kudirkos veikloje patiko ne tik Kapso pseudonimas, bet ir iškeltas liaudies, tautos, kaip istorijos kūrėjos, vaidmuo.

Pasivadinęs Kapsuko slapyvardžiu, V. Mickevičius pradėjo rinkti savo tėviškėno laiškus, atsiminimus apie jį, o kalėdamas 1908—1909 m. Suvalkų kalėjime, parašė pirmąją Kudirkos biografiją. Deja, rankraštis žuvo, o mus pasiekė tik nuotrupos apie tų metų įvykius.

Kudirka nepaliko poezijos, prozos ar muzikos šedevrų. Jis kaip rūpestingas, įžvalgus sodininkas tepajėgė įskiepyti įvairių rūšių meno daigus, didžiųjų medžių likimą palikęs vėlesnėms kartoms.

Milwaukee. — "Milwaukee Journal" rašo, kad buvęs FBI direktorius J. Edgar Hoover suteikė daug slaptos informacijos apie vadinamus JAV komunistus ir jų pritarėjus "raganų" medžiotojui senatoriui Joe McCarthy.

Pagal naują įstatymą, kuris leidžia atskleisti valdžios bylas, gautoji medžiaga akivaizdžiai įrodo, kad tasai senatorius pilnai naudojosi JAV saugumo direktoriaus surinktąja inkriminacine medžiaga.

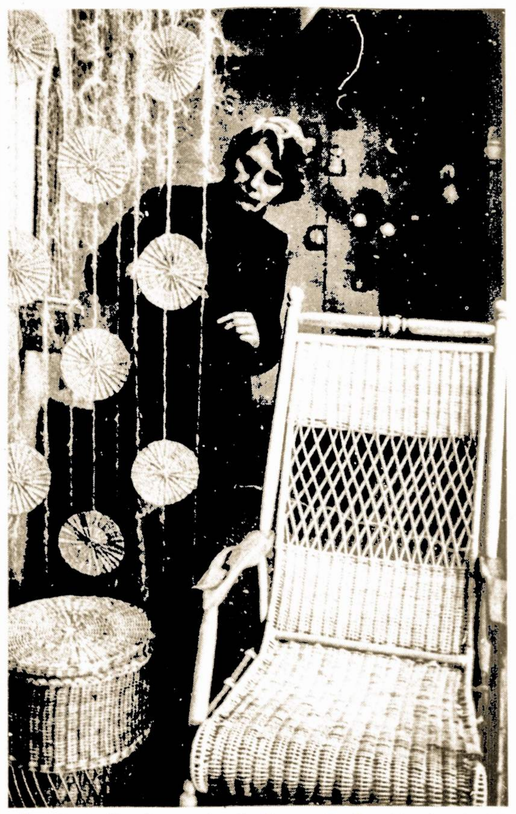

Šiaulietės liaudies meistrės Joanos Rudauskienės pinti šį vytelių darbai pasižymi tobulumu, formos grakštumu. Pynėja remiasi liaudies meno tradicijomis, derina praktinę dirbinio paskirtį su grožiu. Naujas žingsnis jos kūryboje yra pintų daiktų komplektai. Tai šviestuvai su veidrodžiais, poilsio kampeliams skirti baldai. Jos dirbinių yra ikimokyklinėse vaikų įstaigose.

Joana Rudauskienė jau surengė dvi personalines parodas. Antrojoje dalyvavo visa šeima — trys jos dukros, du žentai ir anūkė.

Nuotraukoje: **Joana Rudauskienė ir jos pinti darbai.**

A. Dilio nuotrauka

T. Williamso "Šauksmas"

Tik du veikėjai T. Williamso pjesėje "Šauksmas", kuri rampos šviesą išvydo Kauno dramos teatre.

Spektaklio režisierius — Jonas Vaitkus.

T. Williamso dramos herojus scenoje įkūnijo LTSR nusipelniusi artistė Dalaresa Kazragytė ir Viktoras Šinkariukas.

Lietuvos spaudoje pasirodė pirmieji atgarsiai. Mūsų dėmesį patraukė dvi recenzijos, išspausdintos "Literatūroje ir mene" (Nr. 48, 1983 m.). Tai Gražinos Mareckaitės "Spektaklis su dviem galvom" ir Elonos Brundzaitės "Kiekvienas sau".

Pirmoji rašo:

"Keista, tačiau tenka sugrįžti prie nūnai nebemadingos temos — ištikimybės autoriui. Subtilus ir rafinuotas T. Williamso dramaturgijos stilius nereikalauja nieko daugiau, kaip tokios pat rafinuotos ir subtilios vaidybos. Tačiau režisierius Jonas Vaitkus (programoje jis nurodytas kaip spektaklio meno vadovas) negali neišlikti savimi ir ryžtingai įsikiša į "žaidimą dviem persanažams". Jo sumanytoji metafora — pabrėžtinai natūralistiškas dvigalvio kūdikio gimdymas scenoje — ardo trapią T. Williamso veikalo meninę struktūrą, tačiau naujos nesukuria. Yra spektaklyje ir daugiau "režisūrinių protesų", sumanymų, konfliktuojančių su pjesės ir visos T. Williamso kūrybos dvasia."

Recenzija užbaigiama taip:

"Yra pasakyta, kad gyvenimą pralošusios T. Williamso moterys panašios į peteliškes, kurioms nuo sparnų nubyrėjo spalvotos dulkelės, kad jo herojai kybo virš šiurpiausių gyvenimo bedugnių ant voratinklio gijų ar mėgina jomis iš dugno išlipti . . . Kiekvienas žino, kad jie neišsilaikys ir nukris — argi to nepakanka? Ar būtini dar papildomi kadrai, kuriuose parodoma, kaip nuo skardžio krenta rėkiantis kruvinas kūnas?"

O kodėl "Kiekvienas sau", — atsigręžtame į Eloną Brundzaitę:

"Du aktoriai vaidina dvi skirtingas pjeses, režisierius stato trečią, ketvirtai kuria scenografiją dailininkė."

Taigi, kritika gan nepalankiai sutinka T. Williamso "Šauksmą". Bus įdomu pasekti, kaip ilgai pjesė gyvens scenoje — o jeigu gyvens — reikės galvoti, kad kritikai ir žiūrovai tą patį daiktą mato labai nevienodai . . . **A. K.**

Stambus linų mirkymo kompleksas ir stiebelių perdirbimo cechas stojo rikiuotėn Panevėžio linų fabrike. Užbaigta šios įmonės rekonstrukcija. Dabar fabrikas kasmet tieks tekstilininkams tiek pluošto, iš kurio bus galima išausti daugiau kaip 20 milijonų kvadratinių metrų drobių.

Nuotraukoje: **Ilgo pluošto rūšiuotoja Zita Gurskienė.**

A. Sabaliausko nuotrauka

Įvairios žinios

ŠIAURĖS AIRIJOJE VIS TIEK NERAMU!

London. — Padėtis Šiaurės Airijoje labai įtempta. Besibaigiančiais 1983 metais Olsteryje buvo toliau eskaluojamas smurtas, stiprėjo Didžiosios Britanijos konservatorių vyriausybės represijos prieš demokratines jėgas. Duodamas interviu TASS-o korespondentui, tai pareiškė Airijos komunistų partijos generalinio sekretoriaus pavaduotojas D. Stiuart. Štai jau daugelį metų Olsteryje yra susidariusi krizinė situacija, pabrėžė jis. Tai oficialiojo Londono vadinamojo tiesioginio valdymo rezultatas. Londonas atsisako ka nors daryti, kad padėtis Šiaurės Airijoje būtų sureguliuota politinėmis priemonėmis, kad ten būtų įveiktas religinių bendruomenių priešiškumas.

Pažangi visuomenė neketina taikstytis su tokia padėtimi, pažymėjo Airijos komunistų partijos generalinio sekretoriaus pavaduotojas. Svarbiausias Airijos komunistų uždavinys — telkti demokratines jėgas, darbininkų klasei tiek Anglijoje, tiek ir Airijoje kovoje už pilietinių teisių ir laisvių atkūrimą Olsteryje, už tai, kad jų gyventojams būtų suteikta apsisprendimo teisė, Šiaurės Airijos liaudis pati turi lemti savo likimą, pažymėjo D. Stiuart.

REAKCIJA PRIEŠ DR. KISSINGER KOMISIJOS PLANĄ

San Salvador. — Katalikų bažnyčios atstovai energingai pasisakė prieš Dr. Kissingerio komisijos paruoštąjį planą Centrinei Amerikai padėti. San Salvadoro katalikų arkivyskupo atstovas pareiškė, kad ta komisija ignoruoja katalikų jėgas Salvadore ir pagrindinį dėmesį kreipia į karinius aspektus.

Tvirtinama, kad katalikai griežtai pasisako prieš JAV tolimesnę karinę pagalbą. Jie nori, kad "priešas nebūtų sutryptas, bet integruotas".

Komisija, kaip žinia, savo pateiktajame prez. Reaganui pranešime pasiūlė sudaryti $8 bilijonų programą penkerių metų ekonominei pagalbai, bet daug dėmesio skiria karinei paramai.

Prez. Reagan pereitą savaitę pranešė, kad jis ketina savo pasiūlymą dėl komisijos programos pasiųsti Kongresui, kai tik jis susirinks po atostogų.

Tuo tarpu Salvadoro laikinis prezidentas Magana Dr. Kissingerio komisijos planą užgiria, o ji atmeta Nikaragva, nes komisija remia JAV Centrinės žvalgybos vedamą "slaptąjį karą" prieš Nikaragvos revoliuciją, organizuojant vadinamus sukilėlius, kurie iš Hondūro teritorijos vykdo ginkluotus įsiveržimus.

$9 BILIJONAI NETURTINGOMS ŠALIMS

Washington. — Ateinančių trejų metų laikotarpyje daugiau kaip 40 neturtingų pasaulio šalių gaus $9 bilijonus finansinės paramos pagal Pasaulinio Banko joms suteiktą paskolą be palūkanų.

Pasaulinis Bankas prašė $16 bilijonų, bet jam priklausančios šalys, kurių esama 31, atsisakė tokią sumą sutelkti. Ir tai labiausiai dėl JAV kaltės.

Banko prezidentas A. W. Clausen spaudos konferencijoje paskelbė šią sumą ir paaiškino, kad Indija bei Kinija negaus tiek paskolos, kiek tikėjosi. Tačiau labiausiai būsiančios paliestos Afrikos šalys. Jis kaltino Ameriką, kuri atsisakė suteikti fondų daugiau kaip 25 procentus (arba $2.25 bilijoną). To rezultate ir kitos valstybės sumažino savo įnašus.

ATRANDA NAUJUS KAPUS

Buenos Aires. — Argentinos spauda praneša, kad, tebevykstant tolimesniems buvusio karinio režimo nusikaltimų tyrinėjimams, visoje eilėje vietovių atrasti masiniai kapai. Manoma, kad tai kapai tų jaunų žmonių, kuriais dėl jų veiklos, nukreiptos prieš karinę valdžią, norėjo nusikratyti Argentinos generolai.

Darbininkai, dalyvaujantys prie atkasinėjimų, pasakoja, jog lavonai rasti su surištomis kojomis ir rankomis.

Jau daugiau kaip 200 nežinomų žmonių lavonų rasta įvairiuose kapuose nuo to laiko, kai valdžią perėmė civilinis prezidentas Raul Alfonsin. Visa eilė karinėje huntoje dalyvavusiųjų pareigūnų patraukta atsakomybėn ryšium su įvairių asmenų kankinimais ir dingimais.

Tokyo. — Japonijos Mijakės salos gyventojai kategoriškai atmetė naujos JAV karinės bazės statybos ten planą, kurį parengė šalies nacionalinės gynybos valdyba Washingtono interesais. Saloje masiniuose susirinkimuose priimtos rezoliucijos, kuriose sakoma, jog vietos gyventojai neleis, kad jų žemėje būtų įrengtas aerodromas JAV karinio jūrų laivyno pajėgų aviacijai, nes tai paverstų ją beteisiu Pentagono militaristinės mašinos priedėliu.

New York. — Šie 1984-ieji metai Amerikos pažangiesiems žmonėms yra istoriniai ta prasme, kad jų laikraštis "Daily World" pradėjo savo sukaktuvinius — 60-uosius metus. Pirma ėjęs kaip Daily Worker, dabar jis išeina kaip "Daily World" ir tebetęsia tradiciją skelbti tiesą ir informuoti apie viską, kas liečia darbo žmonių veiklą už geresnį rytojų. Tai marksistinės-leninistinio minties laikraštis, kurį remia šimtai tūkstančių Amerikos dirbančiųjų.

Knygos ženklai

Vilniuje, „Vagos" knygyne, atidaryta ekslibrių paroda „Knyga — mano draugas". Joje 114 dailininkų iš Pabaltijo respublikų, Rusijos Federacijos, Ukrainos, Baltarusijos ir Moldavijos pateikė ekslibrius, sukurtus bibliotekoms, knygynams ir žmonėms, vienaip ar kitaip susijusiems su knyga.

Pagrindinė parodos tema — knygos istorija, jos gamybos būdai. Daug žeriklų skirta rusų, ukrainiečių ir baltarusių spaustuvininkui bei švietėjui Ivanui Fiodorovui, kuris XVI amžiaus pabaigoje yra gyvenęs Vilniuje. Dėmesys šiam bei kitiems spaustuviininkams — neatsitiktinis. Kartu su knyga atsirado ir knygos ženklas — ekslibris. Nuo paprasto įrašo, štampo, vinjetės jis virto savarankišku meno kūriniu, kurį pamėgsta vis daugiau dailininkų.

Alfonsas ČEPAUSKAS

ANTRAS PANAMOS KANALAS

Neseniai sudaryta bendra Kolumbijos-Panamos komisija, kuri tirs galimybes nutiesti naują kanalą tarp Ramiojo ir Atlanto vandenynų. Inžinieriai tiklsi panaudoti gilią vandenį Čoko upės žiotis ir nutiesti kanalą nuo Kolumbijos Karibų pakrantės (Urabos įlankos) iki Panamos Ramiojo vandenyno pakrantės (San Migelio įlankos). Siuo kanalu, kaip teigia projekto autorius Kolumbijos inžinierius Maurisijas Obregonas, galėtų plaukti iki 10 tūkstančių tonų talpos laivai. Naujas kanalas galėtų 35 procentais sumažinti Panamos kanalo apkrovimą.

PAŠNEKESIAI MŪSŲ NAMUOSE

Talkon taikai

— Atėjo, — pasakė žmona, dar už durų išgirdusi svečio žingsnius, — atėjo, — pakartojo ir tuoj pasigirdo jo skambutis. Pranas Braziukas tą vakarą buvo paskutinis. Dabar mūsų namuose, kas kur susėdę, buvo penketas žmonių.

— Atsiprašau, kad pavėlavau. Mat beskubėdamas pataikiau tiesiai į reporterio glėbį. Tu, sako, gerbiamasis, pasakyk, ką galvoji apie Jurijaus Andropovo pareiškimą.

— Na, na? — padavė balsą Pelėdiškis.

— Na ir pasakiau, ką galvoju. Žinoma, sakau, skaudu dar didesnes jėgas skirti karo reikalams. Ir visgi tokiam darbui aš, Pranas Braziukas, pritariu, nes nematau kitos išeities, — tik jėga atsakyti į jėgą ir tikėtis, kad politikuojanti Amerika supras, jog Tarybų Sąjunga neleis, jog atgabenti į Europą Amerikos "Peršingai-2" ir sparnuotosios raketos nusvertų svarstykles NATO ir Vakarų valstybių naudai.

Taip tą dieną mūsų namuose buvo pradėta aptarti Jurijaus Andropovo pareiškimas, kurį plačiai paskleidė spauda, televizija, radijas. Tas pats Juozas Pelėdiškis paėmė nuo stalo "Valstiečių laikraštį", kur ant pirmojo puslapio stambiomis raidėmis užrašyta: TSKP CK GENERALINIO SEKRETORIAUS, TSRS AUKŠČIAUSIOSIOS TARYBOS PREZIDIUMO PIRMININKO J. ANDROPOVO PAREIŠKIMAS

Prasideda jis šitaip:

"Tarybų Sąjungos vadovybė jau yra painformavusi tarybinius žmones ir kitas tautas, kaip ji vertina militaristinį Amerikos dabartinės administracijos kursą, ir įspėjusi JAV bei veikiančių kartu su jomis Vakarų šalių vyriausybes dėl pavojingų tokio kurso padarinių.

Tačiau Washingtonas, Bona, Londonas ir Roma nepaklausė sveiko proto balso — VFR, Didžiosios Britanijos ir Italijos teritorijoje pradedamos dislokuoti Amerikos vidutinio nuotolio raketos. Taigi Amerikos "Peršingų" ir sparnuotųjų raketų atsiradimas Europos žemyne — įvykęs faktas".

Daug Europos žemynas turi skaudžių faktų, tačiau skaudžiausi šie: būtent čia prasidėjo ir pirmasis, ir antrasis pasauliniai karai. Važiuok per Europą ir visur kareivių kapai, paminklai, visur šventa kritusiems kovoje su fašizmu atmintis. Jau keturiasdešimt metų, kai Europa išgyveno be karo. Ir nors čia sukaupta daug ginkluotės, tame skaičiuje ir branduolinės, visgi Europa sugebėjo įrašyti į savo istorijos puslapius ilgiausį taikaus jos valstybių sugyvenimo periodą.

Susidariusi apytikrė karinių pajėgų, taip pat karinių jėgų pusiausvyra tarp NATO ir Varšuvos Sutarties valstybių, lyg ir rodė, kad yra neblogos sąlygos neužaštrinti situacijos ir, tikintis sėkmės, daryti viską, kad, išaugant tokią pusiausvyrą, būtų pradėtas branduolinės ginkluotės Europoje mažinimas.

Ir še tau, žmogau! Į Europą, tą senos kultūros šalį, pradedami kraustyti Amerikos pirmojo smūgio branduoliniai ginklai — minėtieji "Peršingai" ir sparnuotosios raketos.

Mes — žmonės. Mes sukūrėme daug stebuklingų dalykų ir jais, atrodytų, parodėme, koks suvyriškėjęs mūsų protas. Ir keista būtų išgirsti, jog atsiranda mūsų tarpe tokių, kurie nuoširdžiai tiki, kad šie Europoje dislokuojami Amerikos ginklai pasitarnauja taikai. Jokiu būdu — ne. Apie tai Jurijaus Andropovo Pareiškime sakoma:

"Netoli Tarybų Sąjungos ir jos sąjungininkų sienos dislokuojamos branduolinės raketos skirtos visai ne Vakarų Europos gynimui — jai niekas negrasina. Dislokavus Amerikos raketas Europos žemėje padidės ne Europos saugumas, o realus pavojus, kad JAV įstums Europos tautas į katastrofą."

Taigi, faktas akivaizdus — Naujos Amerikos raketos Vakarų Vokietijoje, Anglijoje, Italijoje . . . Aukštai pašokusi demonstrantų banga užgriuvo Vakarų Europos šalių miestus — žmonės, atidėję darbus, išsižadėję poilsio, pasiėmė ant rankų vaikus, protestuoja prieš Amerikos naujų branduolinių ginklų dislokavimą, gerai suprasdami, kokį didžiulį pavojų jie atneša jų namams, likimams, ateičiai. Kovodami prieš Amerikos raketas, jie kovoja ir prieš karą Europoje. Jie supranta, kad tokie įžūlūs Amerikos žingsniai neliks vienašaliais, kad į juos atitinkamai bus atsakyta iš Tarybų Sąjungos, iš kitų socialistinių šalių. Juk "Peršingai" ir sparnuotosios raketos iš palyginus nedidelio atstumo nutaikyta į jų namus.

Apie tai Lietuvos spaudoje skelbiami gausūs žmonių pasisakymai. A. Marazas iš Kėdainių rajono Krakių kolūkio rašo: "Iš tiesų kitos išeities nėra. Mes turime teisę apginti savo namus, savo miestus ir kaimus". A. Birienė iš Kauno rajono Zapyškio kolūkio vėl: "Ne, mes dar nepamiršome karo. Mes einame karštomis didvyrių pėdomis, neatvėstančiomis, neišdylančiomis. Žemė, visų mūsų motina, aplaistyta didvyrių krauju, suvilgyta našlaičių ir motinų ašaromis, mūsų rankose tapo laiminga. Auksavarpių javų šnarėjimu, fabrikų gaudimu, baltaplaukių vaikučių kryksčiavimu ir kosmonautų žygdarbiais žvaigždžių keliuose ji kalba apie tikėjimą, kad niekam neleisime jos sužeisti, niekam neleisime pasėti joje baisią mirtį.

Mes privalome tai padaryti — apginti taiką. Savo darbu, savo kasdieniniais žygiais. Tai ir bus tikriausias pritarimas milžiniškoms mūsų vyriausybės pastangoms išsaugoti Žemę Žmogui, Taiką — visoms pasaulio tautoms."

O. Vaičiulienė iš Skuodo rajono:

"Praėjo keturios dešimtys metų, kai gyvename taikoje. Mokosi ir žaidžia mūsų vaikai. Mūsų kraštas turtingas kultūrinių tradicijų, gyvena žmonės gražiuose namuose, gerai uždirba. Tai todėl, kad per tuos metus turėjome taikią padangę.

Gerai suprantame taikos kainą ir visomis išgalėmis, visais darbais pritariame mūsų valstybės vadovo žodžiams, kad niekam neleisime sudrumsti mūsų taikios padangės, mokėsime ją apginti.

Esu pensininkė, bet nepagailėjau savo santaupų ir esu padovanojusi tūkstantį rublių taikos fondui. Visi mes, kuo galime, remiame Taiką".

Panašių pasisakymų apstu, bet net ir be jų aišku, kad padidėjusio pavojaus metu būtinai padidėja ir kiekvieno žmogaus budrumas, atsakomybė, susirūpinimas. Pasaulyje jau senokai komentuojamas Jurijaus Andropovo Pareiškimas ir neatrodo, kad ji galima būtų užmiršti, nes jame nurodyti ir atsakomieji Tarybų šalies, kitų socialistinių šalių žingsniai į JAV "Peršingų" ir sparnuotųjų raketų pasirodymą Europoje.

"Kruopščiai apsvarsčius visus susidariusios padėties aspektus, — sakoma Pareiškime, — Tarybų Sąjungos vadovybė priėmė šiuos nutarimus.

Pirma. Kadangi JAV savo veiksmais sužlugdė galimybę susitarti savitarpiškai priimtinu pagrindu derybose branduolinės ginkluotės apribojimo Europoje klausimais ir tęsti jas šiomis sąlygomis reikštų tik dangstyti JAV ir kai kurių kitų NATO šalių veiksmus, kuriais siekiama pakirsti Europos ir tarptautinį saugumą, Tarybų Sąjunga mano, kad ji negali toliau dalyvauti šiose derybose.

Antra. Atšaukiami Tarybų Sąjungos vienašališkai priimti įsipareigojimai, kuriais buvo siekiama sudaryti palankesnes sąlygas susitarti derybose. Tuo panaikinamas moratoriumas Tarybų Sąjungos vidutinio nuotolio branduolinių priemonių dislokavimui europinėje TSRS dalyje.

Trečia. Suderinus su VDR ir ČSSR vyriausybėmis bus paspartinti prieš kurį laiką pradėti, kaip buvo paskelbta, parengiamieji darbai didesnio nuotolio operatyvinėnėms taktinėms raketoms dislokuoti šių šalių teritorijoje.

Ketvirta. Kadangi JAV, dislokuodamos savo raketas Europoje, didina branduolinę grėsmę Tarybų Sąjungai, atitinkamos Tarybų Sąjungos priemonės atsižvelgiant į tai bus dislokuojamos vandenynų rajonuose ir jūrose. Šios mūsų priemonės pagal savo charakteristikas bus adekvačios tai grėsmei, kurią mums ir mūsų sąjungininkams kelia Europoje dislokuojamos Amerikos raketos.

Bus, suprantama, imtasi ir kitų priemonių Tarybų Sąjungos ir kitų socialistinės sandraugos šalių saugumui užtikrinti".

— Bet juk dar nevėlu sugrįžti, dar durys tokiam sugrįžimui neuždarytos, — pasakiau aš.

— Žinoma, labai išmintingai neužtrenktos, — atsiliepė Vyt. Bitinaitis, neabejotinai galvoje turėdamas Pareiškimo dalį, kur sakoma . . . Beje, ir čia geriau pacituoti:

"Jeigu JAV ir kitos NATO šalys parodys, kad jos pasirengusios atkurti padėtį, buvusią iki pradedant dislokuoti Europoje Amerikos vidutinio nuotolio raketas, Tarybų Sąjunga taip pat bus pasirengusi tai padaryti. Tada vėl įsigaliotų ir mūsų anksčiau pateikti pasiūlymai branduolinės ginkluotės apribojimo ir sumažinimo Europoje klausimais. Šiuo atveju, tai yra atkūrus anksčiau buvusią padėtį, vėl įsigaliotų ir vienašališki Tarybų Sąjungos įsipareigojimai šioje srityje.

. . . Tą vakarą mes ilgai aptarinėjome J. Andropovo Pareiškimą, stengdamiesi per jį matyti visą pasaulį. Ir mums atrodė, kad negali būti pasaulyje doro žmogaus, kuris savo protu, mintimis, pastangomis, savo pozicija neateitų į talką Taikos reikalui, žmonijos, žemės likimo reikalui.

Stepas Grigas

SKAITYKITE

IR REMKITE

"LAISVĘ"

PAMINĖTAS JONO YLOS JUBILIEJUS

Nuotraukoje: **Jono Ylos jubiliejaus minėjimo dalyviai "Tėviškės" draugijos salėje.**
V. Poškaus nuotrauka

Gruodžio 22 dieną sukako 80, kai gimė pažangiųjų Kanados lietuvių visuomenės veikėjas, žurnalistas Jonas Yla. Vilniuje, "Tėviškės" draugijos salėje, įvyko šio gražaus jubiliejaus paminėjimas. Jį pradėjo Draugijos prezidiumo pirmininkas Pranas Petronis.

Lietuvos TSR užsienio reikalų ministerijos skyriaus vedėjas Vytautas Kazakevičius papasakojo susirinkusiems apie Jono Ylos gyvenimo kelią, jo žurnalistinę, literatūrinę ir visuomeninę veiklą. Didžiulį politinį ir kultūrinį darbą atliko Jono Ylos ir kitų bendradarbių rūpesčiu bei pasiaukojimu leisti laikraščiai — "Darbininkų žodis", vėliau "Liaudies balsas", lankęs savo bičiulius beveik 40 metų. Ir kai 1976 metais "Liaudies balsas" liovėsi ėjęs, jo skaitytojų organu tapo New Yorko "Laisvė", kurioje iki šiol bendradarbiauja Jonas Yla. Tuo jis tartum pratęsia savo garbingą literatūrinę pareigą, ir toliau lieka su skaitytojais, kurie jam artimi ir

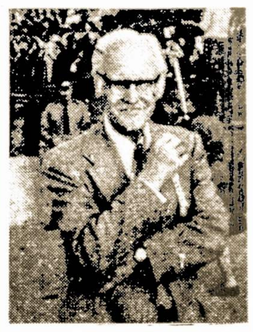

Jonas Yla

savi jau daugiau kaip puse amžiaus.

V. Kazakevičius pasakė, kad Jono Ylos grožinė kūryba užima garbingą vietą užsienio lietuvių proletarinėje literatūroje. Gerbiamas jubiliatas rašė eilėraščius, taip pat dramos veikalus, kurie buvo vaidinami JAV ir Kanados darbininkų scenose.

Susirinkusieji plojimais sutiko žinią, kad Jonui Ylai suteiktas Lietuvos TSR žurnalistų sąjungos nario garbės vardas ir kad nuo visų Lietuvos spaudos darbuotojų jam pasiųsta sveikinimo telegrama.

"Gimtojo krašto" laikraščio atsakingasis sekretorius Juozas Kuckailis pasidalijo prisiminimais iš susitikimų su Jonu Yla. Jubiliatas lankėsi gimtinėje 1975 metų vasarą per Respublikinę dainų šventę ir kaip tikras Tarybų Lietuvos patriotas džiaugėsi ir stebėjosi jos laimėjimais. Antrą kartą J. Kuckailis susitiko su Jonu Yla viešėdamas Toronte.

Žodį apie jubiliatą, kitus pažangiuosius Kanados lietuvius tarė Jono Ylos kraštietis, Vilniaus universiteto dėstytojas Laurynas Kapočius. Poetas Linas Valbasys papasakojo apie "Liaudies balso" platinimą Pietų Amerikoje, apie pažangiųjų užsienio lietuvių ryšius.

Susirinkimo dalyviai nutarė pasiųsti Jonui Ylai, švenčiančiam garbingą jubiliejų, sveikinimo telegramą.

Minint Jono Ylos 80-metį, Tarybų Lietuvos spaudoje paskelbta šiai sukakčiai skirtų straipsnių.

V. Petkevičienė

Fabriko sveikatos cechas

Dar ne taip seniai, susirgus Kapsuko putliųjų verpalų fabriko darbuotojams, tekdavo kreiptis į miesto polikliniką. Dabar pačioje įmonėje įsteigtas medicinos punktas, kuriame dirba septyni gydytojai: terapeutai, chirurgas, stomatologas, neuropatologas, ginekologas. Veikia masažo, fizioterpijos, reanimacijos, įvairių procedūrų kabinetai, gerai įrengta laboratorija, vaistinėlė.

Rūpinimasis dirbančiųjų sveikata yra vienas iš svarbiausių fabriko vadovų ir profsąjungos komiteto rūpesčių. Kaip papasakojo profsąjungos komiteto pirmininkė Darija Burbienė, kasmet įmonės administracija ir profsąjungos komitetas sudaro kolektyvinę sutartį. Joje įrašomi dirbančiųjų pageidavimai. Metų pabaigoje speciali komisija patikrina, kad įvykdyti sutarties punktai.

Antai, vykdant šią sutartį, neseniai buvo įrengtas moterų higienos kabinetas, nauji poilsio kambariai. Naujame higienos kabinete medicinos punkto vedėja Danguolė Treščenka moko būsimąsias motinas, kaip prižiūrėti naujagimius, paruošti jiems kraitelius. Daug patarimų čia gauna visos fabrike dirbančios moterys.

Medicinos darbuotojai atkreipė profsąjungos komiteto dėmesį į tai, kad kai kur per didelis triukšmas, trūksta drėgmės, audimo ir verpimo cechuose yra daugiau

Nuotraukoje: **Kapsuko putliųjų verpalų fabriko moters higienos kambaryje medicinos punkto vedėja Danguolė Treščenka ir fabriko darbuotoja Aldona Iškauskienė su dukrele Sigute.**
Kęstučio Jankausko nuotrauka

dulkių negu leistina. Įmonės vadovai kreipėsi į Kauno A. Sniečkaus politechnikos instituto mokslininkus, kurie padėjo verpimo ceche sumontuoti triukšmą sugeriančias lubas, papildomus drėkinimo ir kitus įrengimus.

Gerai sutvarkyti prie medicinos punkto esantys poilsio kambariai. Trumpo atokvėpio ar pietų pertraukos metu darbininkai čia ilsisi, gali pasiklausyti švelnios muzikos arba pasėdėti kondicionuoto oro kambaryje. Išskirtos patalpos gydomosioms vonioms ir dušams, gydomosios gimnastikos kabinetui.

Daug dirbančiųjų kasmet pailsi ir pataiso savo sveikatą sanatorijose ir poilsio namuose, kurortuose, vasaros stovyklose prie ežerų.

Stanislovas Pleskus

Esminė pataisa: buvo 17 suvaziavimų!

Perverti daugybę senų komplektų, perskaitai begales straipsnių, korespondencijų ir informacijų, praeina ne mėnesiai, o metai, kol, atrodo, viską išsiaiškini, o paskui staiga surandi, jog sukauptos žinios dar nėra tikslios . . . Taip atsitiko ir su Lietuvių meno sąjungos suvažiavimų istorija; visi ieškojimai padėjo surikiuoti jų grandį taip, kad buvo galima išvardinti tiksliai šešiolikos suvažiavimų datas ir vietas. Tačiau, kada tuo buvo įsitikinta ir atrodė, kad pirmą sykį pateikia LMS suvažiavimų eilė, paaiškėjo: būta vienu suvažiavimu daugiau, ir dėl to labiausiai priekaištautina sau, nes jis įvyko palyginti dar neseniai, mums patiems prisimenant 1964 metais . . .

Todėl, kol patys LMS veikėjai neatkreipė dėmesio į klaidą LMS suvažiavimų istorijoje, aprašytoje "Laisvėje", skubu čia pat padaryti pataisymą, kad tie, kam reikės dabar paskelbtus LMS istorijos faktus panaudoti išeiviškos kultūros tyrinėjimams, nepaliktų netikslumų ir jie neįsitvirtintų vartosenoje.

Tad LMS XVI suvažiavimas įvyko ne 1969 metais, bet 1964-aisiais, liepos 5 d. New Yorke, o 1969 metų suvažiavimas, paskutinysis LMS istorijoje, buvo XVII iš eilės. Taigi, esminė pataisa ankstesnėje LMS suvažiavimų istorijoje: jų buvo 17

1964 metų suvažiavimas buvo sumanytas kone "staiga", matyt, todėl, kad atsirado galimybė prisitaikyti prie kitų suvažiavimų — vyko LDS seimas ir LLD suvažiavimas, kurio delegatams buvo proga pasilikti ir menininkų konferencijoje. Tačiau, skirtingai nuo pirmųjų suvažiavimų, kai LMS suvažiavimai būdavo lyg "priedas" prie kitų, didesnių, organizacijų suvažiavimų, 1964 metais buvo išlaikyta meninė tradicija: ypatingas dėmesys skirtas liepos 4 dieną surengtam dainų festivaliui. Tiek festivalį, tiek suvažiavimą tada plačiau aprašė "Laisvėje" R. Baranikas.

Vienas svarbiausių suvažiavimo nutarimų buvo siųsti dainininkų grupę į Lietuvos dainų ir šokių jubiliejinę šventę Vilniuje 1965 m. Kaip visi prisimena, LMS toje šventėje atstovavo New Yorko "Aido" choro grupė.

Vytautas Užgirys

Partizanai veikia Libane

Beirutas. TASS-ELTA. — Švenčių metu Libano patriotai surengė dar tris sėkmingas operacijas prieš okupantus izraeliečius šalies pietuose ir vakarinėje Bekaa slėnio dalyje. Nabatijoje partizanai apmėtė granatomis Izraelio karinį patruli. Keli interventai sužeisti, iš rikiuotės išvesti du šarvuotieji transporteriai, Saidos miesto apylinkėse ir Karuno ežero rajone okupantai taip pat patyrė gyvosios jėgos ir technikos nuostolių.

Į partizanų veiksmų rajonus buvo skubiai permesti baudėjų izraeliečių būriai.

TILTAS PER INGU JAGUNĄ

Vilniaus dvyliktosios kelių statybos valdybos kolektyvas, dirbantis Tiumenės srityje, naftininkams atidavė eksploatuoti labai svarbų objektą — naują tiltą per Ingu Jaguno upę. Tilto sąmatinė vertė — vienas milijonas 800 tūkstančių rublių. Tai pats didžiausias tiltas 80-ties kilometrų ilgio kelyje, kurį šiemet privalo užbaigti statyti Tarybų Lietuvos kelininkai.

Tiltininkams ir privažiavimų prie tilto tiesėjams buvo ypatingai karštos dienos, nes visus darbus reikėjo atlikti iki prasidedant žiemos šalčiams. Ši užduotis buvo sėkmingai įvykdyta. Valstybinė priėmimo komisija tiltininkų darbą įvertino labai gerai.

Tilto statytojams vadovavo darbu vykdytojai Vilniaus inžinerinio statybos instituto auklėtiniai Algimantas Bičkus, Algimantas Imbrasas ir Michailas Mirošnikovas.

Marijonas BARBARAVIČIUS

KANADOS ŽINIOS

Juokauti nedera

J. YLA

Nors spauda ir televizija dažnai užsimena apie atominio karo pavojų, tačiau dar labai daug žmonių neturi nuovokos, ką toks karas žmonijai padarytų. Daug kas mano, kad toks karas praūžtų, kaip koks uraganas ir viskas. Vieni kalba apie slėptuvių įsirengimą, kiti pasitenkina patarimais įsigyti maisto bent 16dienų. Girdi, reikia įsirengti maisto atsargas sklepuose. Tai žmonių apgaudinėjimas.

Atominis karas reiškia ne tik atominių bombų sprogimo pavojų.

Užrekorduota, kad 1816 metais nebuvo vasaros. 1815 metais ugnikalnis Tambora sukėlė tokį dulkių debesį, kad 1816 metais temperatūra nupuolė vienu laipsniu. Dėl to labai nukentėjo javai. Žieminiame pusrutulyje sniegas pasirodė vasaros metu.

100 mokslininkų — fizikų, biologų ir kitokių — du metus pašventė tyrinėjimui atominio karo pasėkų. Jų tarpe yra Paul Ehrlich (Stanford universiteto) ir Carl Sagan (Cornell universiteto). Ir štai kokių išvadų jie priėjo:

Pačioj pradžioj, nuo atominių bombų sprogimų, žūtų virš bilijono žmonių. Toks pat skaičius būtų kritiškai sužeistų. Vieni būtų apdeginti, kiti radiacijos sužaloti. Taigi, pačioj pradžioj nukentėtų du bilijonai žmonių. Nedaug gydytojų išliktų juos gydyti.

O kaip su tais, kurie atokesnėse vietose išliktų. Sakykim, kad ir tie, kurie bus kur nors pasislėpę, pasiruošę maisto trumpam laikui? Mokslininkai sako, kad jie, pavydės tiems, kurie pačioj pradžioj žus.

Gaisrai, siaučią po visą planetą, sunaikintų daug deguonės (oxygen) ir tuo pačiu metu pagamintų daug toksiškų dujų. Didžiulis dulkių debesys pagamintų nuklinę naktį, kuri trūktų ištisus mėnesius. Temperatūra labai nupultų, augalai sušaltų. Gyvuliai ir kiti gyvūnai užtrokštų, nes vanduo būtų užšalęs.

Po mėnesių tokios nuklinės nakties, saulė prasiveržtų pro tą debesį. Nusėdusios dulkės būtų pavojingos gyvybei, nes jos būtų prisigėrusios radiacijos. Kadangi ozono sluogsnis būtų sužalotas, tai saulės ultravioletiniai spinduliai sudegintų viską, kas dar būtų likę.

Taigi, jeigu išliktų kokia gyvybė, tai giliai vandenynuose.

Yra visai neprotinga manyti, kad galima išlikti, pasiruošus maisto keliolikai dienų, išsikasus kokį urvą.

Reikia atminti, kad šiuo metu yra prigaminta dešimtys tūkstančių atominių užtaisų, kurių pajėgumas tūkstančius kartų didesnis už atominių bombų, kurios buvo numestos ant Hiroshimos ir Nagasakio. Šių bombų sukelta radiacija pasklistų po visą planetą.

Baisu pagalvoti, kad yra žmonių aukštose vietose, kur dar nepasitenkinę ta baisia galybe, nori pagaminti dar tūkstančius, dar baisesnių pabūklų.

Žmonijos išsigelbėjimas yra — taika, sugyvenimas, neatsižvelgiant kas kokią tvarką pasirenka savo šalyje.

Montreal, Que.

Mirę tautiečiai

Po daugelio metų sunkios ligos, gruodžio 6 d. mirė Petras Radzevičius, sulaukęs 87 metų amžiaus. Buvo vedęs, bet jo žmona prieš antrąjį pasaulinį karą išvyko vizitui į Lietuvą, ir karui užėjus, negalėjo sugrįžti. Jį prižiūrėjo ir laidotuvėmis rūpinosi Baltakiai. Velionio pageidavimu, buvo sukremuotas.

Po laidotuvių dalyviai buvo pakviesti pusryčiams.

• • •

Gruodžio 9 d. širdies smūgio staigiai ištiktas mirė Alfonsas Majauskas, sulaukęs 80 metų amžiaus. Jo žmona nuo ištiktos automašinos avarijos mirė prieš daugelį metų. Paliko dvi seserėčias — Geležiūnienę ir Glaveckienę. Pastaroji juo ir laidojimu rūpinosi; taipgi paliko sesutę, buvusią Matulaitienę, kuri pastaruoju laiku gyvena Victorija, B. C. ir gimines T. Lietuvoje. Velionis kilęs Lankeliškių valsčiuj Vilkaviškio rajone.

Abiejų velionių artimiesiems gili užuojauta.

Buvo susirgę

Jurgis Skripka jau seniai serga. Pastaruoju laiku buvo išvežtas į St. Luke ligoninę. Tikiu, kad šiuos žodžius skaitysite, tai ligonis bus sugrįžęs į namus.

• • •

Taipgi staigiai susirgusį, ambulansu į General ligoninę išvežė Antaną Juzulaitį.

Abiem ligoniam linkiu greit pasveikti.

Ir vėl prosenelė

Marytė Smetonienė ir vėl prosenelė. Ji gavo žinią kad jos anūkėlė su vyru susilaukė gražios ir diktos dukrytės. Tai buvo puiki priešnaujametinė dovana. P.

LIŪDNAS PRISIMINIMAS

Pranas Šuplevičiaus

Mire 1979 sausio 1

Mielas Praneli, jau prabėgo 5 metai kaip tu išsiskyrei iš mūsų tarpo, bet mūsų širdyse tebegyveni su mumis, ir niekad nepamiršim kol ant šios žemės vaikščiosim.

Žmona: ADA
Sūnūs: HENRIS ir RINALDAS
Montreal, Que., Canada

Torontiečių kronika

Prisimenant 1983-uosius metus

Sūnų ir Dukterų klubo nariai (veik visi pensininkai) 1983 metus praleido gan smagiai. Turėjo išvyką, pikniką, trečiadieniais linksmai laiką leido prie bingo, pasivaišindami kavute ir užkandžiais, kuriuos paruošė bingo dalyvės. Ir paskutinis 1983 metų bingo buvo su vaišėmis ir užsigėrimais. Vaišėmis rūpinosi Klubo reikalų vedėjas J. Morkis. J. Mileris kiekvieną dalyvį pavaišino skaniais gėrimais. Šiame pobūvyje dalyvavo nemažai jubiliatų, kuriems padainuota "Ilgiausių metų" ir palinkėta geros sveikatos.

Labai nemalonu, kad daug bingo lošėjų negalėjo dalyvauti dėl sušlubavusios sveikatos. Jie pergyveno sunkias operacijas, dabar gydytojų priežiūroj gydosi namuose. Štai keletas veiklių Klubo narių, kurie dabar gydosi namie: A. Blesing, A. A. Gudžiauskai, M. Daugėlienė, J. Gorman, A. Narusevičienė. (Draugai Narusevičiai, "Laisvės" vajaus metu laikraščiui paaukojo $45.00 kanadiškais, ir atnaujino prenumeratą. Ona sako, kad dabar mažai ką begalinti dirbti, tai turinti daug laiko skaityti. Esą, jai labai įdomios žinios apie Lietuvą, primena praeitį, gimines, brolius ir sesutes, su kuriais augo. Kai skaito "Laisvę", jai kilęs ilgėsys, norėtų apsilankyti gimtinėj, bet dėl nesveikatos negalinti nuvykti .

Yra nuolatinių ligonių. Tai Ch. Morkūnas, J. Barčas, P. Alksnis, A. Juozaitis.

* * *

Klubo finansų sekretorė Aleksandra Guobienė mėnesį laiko praleido Vancouveryje pas savo giminaitį gydytoją, atsilankė pas mano gerus pažįstamus V. A. Grinkus, parvežė nuo jų linkėjimų. Ji labai patenkinta savo viešnage Vancouveryje.

* * *

P. Bendžaitienė ir V. Masienė nuo žiemos šalčių pabėgo į Floridą.

Sutikome Naujus Metus

Šiemet, kaip ir pernai, naujuosius 1984-uosius metus sutikome sausio 1, sekmadienį, dienos metu, kadangi dabar vakarais vyresnio amžiaus žmonėms nepatogu važinėti. Nors ir žmonių neskaitlingai atsilankė, bet kurie buvo, tai laiką praleido smagiai su dainomis, šokiais ir vaišėmis. Klubo nariams viskas buvo nemokamai.

Klubo pirmininkas J. Yla dalyvius pasveikino, palinkėjo geros sveikatos, padėkojo už gimtadieninius sveikinimus, taipgi perdavė sveikinimus ir linkėjimus nuo tų, kurie negalėjo dalyvauti, o perdavė telefonu: A. A. Gudžiauskų, P. M. Daugėlų, A. Židžiūnienės.

Moterys mėgsta padainuoti, tai jos gražiai padainavo, prisidėjo buvusios Bangos choro dainininkės R. Palamar ir A. Pafett (buvusios Strazevičiūtės). Regina, kaip žinia, gražiai dainuodavo solo.

J. Yla suko filmą ir rekordavo dainas.

Buvo svečių ir iš toliau. Tai F. ir E. Laurusevičiai iš New Lowell.

Klubiečiai laimingi turėdami darbštų, energingą manageri J. Morkį, kurs su žmona Ada paruošė vaišes. Klubiečiai už tai jiems labai dėkingi.

Iš susirinkimų

Sausio 8 dieną įvyko Toronto Lietuvių Sūnų ir Dukterų klubo metinis susirinkimas. Iš pranešimų buvo matyti, kad Klubas neblogai gyvuoja. Nors išlaidos labai didelės, tačiau iždas paaugo virš $1,000.

Buvo valdybos rinkimai. Buvo pasiūlyta ir vienbalsiai nutarta, kad visi seni valdybos nariai pasiliktų ir šiems metais. Štai valdybos nariai: J. Yla — pirmininkas, J. Morkūnas — vicepirmininkas, J. Morkis — sekretorius, A. Guobienė — finansų sekretorė, J. Morkis — manageris, direktoriai — A. Ylienė ir P. Daugėla, kontrolieriai — Agnes Kevėžienė, Arturas Karpavičius ir Alfis Ragauskas. Bingo žaidimams vadovauti ir šiais metais apsiėmė A. Guobienė.

Nutarta metinius susirinkimus laikyti kiekvieną mėnesį pirmą sekmadienį. Visi nariai įsidėmėkite.

Taipgi nepamirškite užsimokėti narinius mokesčius.

* * *

Po Klubo susirinkimo įvyko Toronto lietuvių Moterų klubo susirinkimas. Nors ne visos narės dalyvavo (dėl šalto oro), tačiau susirinkimas buvo gan brandus. Buvo duoti raportai apdiskusuoti veikimo planai.

Tarp kito, buvo nutarta suruošti balandžio mėnesį išpardavimą — rummage Klubo salėj. Nutarta pakviesti J. Y. parodyti filmus, kurie praėjusią vasarą buvo susukti klubiečių išvykos metu. Filmų rodymas įvyks vasario 5 dieną, sekmadienį, popiet, 160 Claremont St. Kviečiami visi ir visos atsilankyti į šį pobuvį ir maloniai praleisti laiką. Atkreipkite dėmesį į tai, kad Klubo narės pateiks skanias vaišes. A. Y.

Naujametinis sveikinimas

Sveikiname visus mūsų mieluosius gimines, draugus ir pažįstamus T. Lietuvoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Kanadoje su Naujaisiais 1984-aisiais metais, linkėdami visiems geros sveikatos ir sėkmės. Labiausiai trokštame, kad sekantieji metai atneštų Taiką viso pasaulio žmonijai!

CHARLES ir ALICE JUŠKAI
Montreal, Canada

Su Naujaisiais Metais

nuoširdžiai sveikiname visus mūsų gimines, draugus, pažįstamus Tarybų Lietuvoje, Kanadoje ir Amerikoje. Linkime visiems stiprios sveikatos, geros sėkmės ir energijos kovoti, kad pasaulyje būtų Taika.

P. M. DAUGĖLAI
Willowdale, Ont., Canada

Kapsuko rajono Černiachovskio kolūkyje sudarytos geros sąlygos žemdirbių darbui ir poilsiui. Čia yra kultūros namai, biblioteka, medicinos punktas, mokykla. Kelios dešimtys žemdirbių po darbo lanko vakarinę vidurinę mokyklą.

Nuotraukoje: **Kolūkio vakarinėje vidurinėje mokykloje.** M. Baranausko nuotrauka

KELIOS MINTYS

ANTANAS ALGIRDAS ŽUKAUSKAS

Kai kas svariausius bekonus nupeni tribūnoje.

Dėvėdamas batus superaukštais kulnais, nebūsi už save aukštesnis.

Kiekvienas vandenynas — amžinas upių susirinkimas.

Sodri kalba lektoriaus gomurio nedžiovina.

Yra gyvenime ir tokių siuvamųjų mašinų, kurios munduro nepasiuva, bet jį prisiuva prie kūno amžinai.

ADOLFAS VALATKEVIČIUS

Naujovių priešai: senos normos ir išpūsti autoritetai.

Prasilenkiantys sutuoktinių keliai susikerta teisme.

Vidutinybėje kraštutinumai netelpa...

Kuo protas bukesnis, tuo aštresnis rodomasis pirštas.

Protingas įrodinėja — gudruolis apgaudinėja.

Nuo amžiaus vidurio jaunėjam... iki suvaikėjimo.

Neišleistos knygos rašytojo reputacijai nekenkia.

Neaiškumas masina — aiškumas akina.

Tikrovės neužrakinsi — ji abipus durų.

JONAS PŪSLYS

Jei ūsai taukuoti, nepasakysi, kad esi alkanas.

Dalyti moku, dalytis — ne.

Jei esi nejautrus, imk lupti svogūnus.

Drąsiausias tas, kuris su viršininku eina lažybų.

Ir su daugeliu blizgučių tamsoje nesuspindėsi.

Tinginys ir minkštoje lovoje jėgų neatgauna.

LIGŲ PLATINTOJAI

Turkijos miestuose griaudi šūviai — šaudomi benamiai šunys ir katės. Šalyje užfiksuota tūkstančiai susirgimų pasiutlige, daugybė šunų apkandžiotų žmonių kreipiasi į gydytojus vakcinos.

Miestiečių paniką padidino iliustruoti žurnalai, išspausdinę mirštančių nuo pasiutligės žmonių nuotraukas. Per septynis šių metų mėnesius vien Stambule nuo pasiutligės buvo paikiepyta 9500 pacientų.

Kasdieninė Lietuva

Kai didžioji dalis senesnės kartos "Laisvės" skaitytojų apleido Lietuvą, eismas ["trafikas"] žiemos metu beveik nesudarė problemų: susisiekimas rogėmis buvo kaip tik pritaikintas šalies klimatui ir tuometiniam Lietuvos, kaip žemės ūkio, menkai mechanizuoto krašto, poreikiams. Dabartinė Lietuva mechanizuota ir toks yra ir jos eismas — koks klimatas bebūtų. Kaip ten klojasi eismo reikalai žiemos metu? Štai trumpas žiupsnelis ta tema iš Lietuvos spaudos. Rašo autoinspekcijos darbuotojas Romanas Milašius.

Šalčiai, sniegas visada apsunkina eismą. Ne visi vairuotojai sugeba greitai prisitaikyti prie staigiai besikeičiančių eismo sąlygų, neretai sudėtingesnėse situacijose jų veiksmai būna klaidingi. Tiesa, kai kurie automėgėjai žiemą nevažinėja nuosavomis transporto priemonėmis. Bet ir važinėjančių daug. Jiems pravartu prisiminti, kaip reikia elgtis slidžiame kelyje.

Kelias dažnai būna šlapias, purvinas. Tokių metu gali netikėtai spustelti šaltis arba pasnigti. Tokios oro permainos atsiliepia eismo saugumui. Slidžiame kelyje automobilio ratai mažiau sukimba su danga, pailgėja sustojimo kelias, automobilis sunkiau valdomas. Slidžiame kelyje staigiai sustabdyti neįmanoma, o per greitai važiuojant, ir mažuose posūkiuose mašina labai pavojingai slysta į šoną. Pradėjusį slysti automobilį suvaldyti gali tik didelę patirtį turintis vairuotojas arba aukštos klasės autoralio meistras.

Geriau, kad tokių sudėtingų situacijų nebūtų. Reikia vengti staigaus stabdymo, netikėtų judesių vairu bei didelių greičių. Verta atminti, kad būtina laikytis toliau nuo priekyje, taip pat šalia važiuojančių transporto priemonių (dėl galimo šoninio slydimo). Niekada neklysime, jeigu slidžiame kelyje netgi nestaigų posūkį įveiksime dvigubai mažesniu greičiu kaip sausame kelyje ir neišjungsime sankabos. Stabdyti tokiame kelyje rekomenduojama mažesnes pavaras švelniai perjungiant varikliu. Čia reikia atsargiai padėti ir stabdžių pedalu. Tai geriau atlikti trumpais, pakartotinais stabdžių pedalo paspaudimais. Tik neleiskite pradėti slysti ratams. Toks stabdymo būdas pakankamai efektingas, automobilis nepraranda stabilumo ir išvengiama šoninio slydimo.

Kiekvienas vairuotojas turi atidžiai ir nuolat stebėti oro permainas, sugebėti jas įvertinti ir, atsižvelgdamas į konkrečias sąlygas, pasirinkti vairavimo ir stabdymo būdą. Blizga ir šlapias asfaltas, ir apledėjęs kelias. Jeigu kilo įtarimas dėl kelio slidumo, tuomet geriau sustoti, išlipti iš automobilio, įsitikinti, koks yra kelio paviršius, ir tik tada tęsti kelionę. Sugaišta minutė atsipirks šimteriopai, kai bus aišku, kaip toliau važiuoti.

Vairuoti automobilį slidžiame kelyje palengvina specialūs pratimai. Juos galima atlikti kokioje nors aikštelėje, svarbu, kad ji būtų slidi — palieta vandeniu arba pasidengusi ledu. Tinka ir snieguota pieva. Jau po kelių bandymų išryškėja, kaip automobilis paklūsta vairuotojui, kaip jį geriau sustabdyti, kada jis pradeda slysti, koks efektas, perjungiant mažesnes pavaras.

Kad vairuotojai slidžiame kelyje dažnai neteisingai vairuoja savo automobilį, akivaizdžiai byloja pastarųjų dienų eismo nelaimės. Štai šių metų lapkričio 16 dieną dėl slidaus kelio įregistruotos trys autoavarijos. Kelyje Palanga—Šiauliai susidūrė du automobiliai. „Žigulius" vairavo Veronika Arlauskienė, o sunkvežimį GAZ-53 Jurgis Barisas. Kelyje Klaipėda—Šilutė savo „Žigulių" nesuvaldė Anatolijus Sergejevas ir atsitrenkė į pakelės medį. Ukmergės—Utenos kelyje Jonas Zdanavičius, nesuvaldęs mikroautobuso „Latvija", nuslydo nuo kelio. Visų šių nelaimių priežastis ta pati: vairuotojas slidžiame kelyje nesugebėjo pasirinkti saugaus greičio. Autoavarijų pasekmės skaudžios — vienas žmogus žuvo ir penki sužeisti, sugadinti automobiliai.

Meldai

Jie gyvena, lyg niekur ir niekad
Neina laikrodžiai, žmonės, vanduo
O durpynuose viskas išlieka —
Dar po lapais pernykštis ruduo.

Jie pakeisti nieko negali
Ir neklausia, ar galim ką mes,
Tik suzmenga, jei eisi pro šalį,
Jų šaknelės, pilnos drėgmės.

Jau sugrėbė laukymių šieną,
Ir pakrantė nuo maurų žalia.
Prie vandens jų viršūnės šiušena,
O atrodo, kad spengia tyla.

Jie nežino, kam želia, kam žydi,
Ir nejaučia, ar pjausim juos mes,
Tik siūbuoja gražiai nupaišyti
Jų žiedai iš paviršiaus, nes

Atsiminti niekas negali,
Ką atspindi gelmė atvira,
O ateiviai praeina pro šalį,
Nes galvoja, kad jos nėra.

Ir dėl to niekada nekalti,
Ir dėl to juos pakeičia kiti.
O gelmėj auga durpės ir tyli,
Nes joms viskas — dar ateity.

Stasys Jonauskas

BROOKLYN, N. Y.

Naujųjų Metų proga

Sveikiname visus mūsų draugus, bičiulius ir gimines Amerikoje ir Lietuvoje. Linkime sveikatos, džiaugsmo, laimės.

FRANCES MAŽELIENĖ
FRANCES BALTRUS, dukra

Sveikinam su žiemos šventėmis ir Naujaisiais 1984-aisiais Metais

gimines, draugus ir pažįstamus JAV, bei Tarybų Lietuvoje.

Linkime visiems laimingų ir taikingų Naujųjų Metų.

MARGARETA ir LEONAS JAKŠTAI
Nesconset, L. I., N. Y.

Žieminių švenčių ir Naujųjų Metų proga

Sveikiname visus mūsų pažįstamus bei draugus. Linkime visiems laimingų ir sėkmingų Naujųjų Metų.

NELLIE ir EDMUND SHUMBRIS
Bayside, New York

SVEIKINAME

Proga žiemos švenčių ir Naujųjų Metų sveikiname savo gimines, bičiulius, draugus Amerikoje ir Tarybų Lietuvoje.

Linkime visiems laimingų Naujųjų Metų ir sveikatos.

WALTERIS ir BRONĖ KERŠULIAI
Brooklyn, New York

Su Naujaisiais Metais

Sveikinu gimines ir draugus Amerikoje ir Lietuvoje. Linkiu visiems sveikų, linksmų ir laimingų Naujųjų Metų.

HENRY YUŠKA
Richmond Hill, N. Y.

Su Naujaisiais Metais

Sveikiname visus mūsų gimines, draugus ir pažįstamus čia Amerikoje ir Tarybų Lietuvoje — Vilniuje, Kaune, Kupišky ir Šimonyse. Linkime visiems geros sveikatos ir laimingų linksmų 1984 metų.

JULIA DRUŽIENĖ
VICTOR KAVOLIŪNAS
Norwood, Mass.

SVEIKINIMAS

Naujųjų 1984-tųjų Metų proga, sveikiname "Laisvės" kolektyvą, gimines, draugus bei pažįstamus Tarybų Lietuvoje, čia Amerikoje bei Kanadoje. Linkime visiems geros sveikatos ir visokeriopos laimės Jūsų asmeniniame gyvenime. Lai būna taika pasaulyje ir tautų draugystė.

VALYS ir VERUTĖ BUNKAI
St. Petersburg, Florida

Linksmų švenčių visiems

Sveikinu visus gimines, draugus ir pažįstamus čia Amerikoje ir Tarybų Lietuvoje su žieminėmis šventėmis.

Linkiu visiems geros sveikatos, linksmai praleisti žiemines šventes ir daug sėkmės 1984-aisiais metais.

PETRAS STASIKAITIS
144 Highland, Rochester, Michigan 48063

Žiemos švenčių ir Naujųjų Metų proga

sveikinu gimines ir draugus Amerikoje ir Tarybų Lietuvoje — Mažeikiuos, Šilutėj ir Ilakiuose. Visiems linkiu stiprios sveikatos ir linksmų ir laimingų 1984 metų.

BRONĖ KERŠIS
Cambridge, Mass.

Vaikai kaip taikos mokytojai

Tarybų Sąjungoje lankosi grupė iš Kalifornijos, kurią sudaro vien vaikai, pasivadinę "Vaikai kaip taikos mokytojai". Jie čia matomi su Vitalijum Rubenu, Tarybų Sąjungos Aukščiausiosios Tarybos Tautybių pirmininku [trečias iš kairės]. Jis vaikus oficialiai priėmė ir užgyrė jų sumanymą skleisti taiką pasaulyje.

APIE MUMS ARTIMUS ŽMONĖS

Pavėluotai sužinojome, kad Ruth Bell (Gasparavičiūtė) pergyveno sunkią operacija kuri pavyko. Ruth jau namuose taiso sveikatą, bet dar negalėjo dirbti nei vairuoti automobilio. Todėl ji ir negalėjo atvykti į "Laisvės" koncertą.

Kai buvo sveika, visada dalyvaudavo "Laisvės" ir Aido choro parengimuose, nepaisant, kad ji tolokai nuo "Laisvės" gyvena.

Prisimename kai Rūta Gasparavičiūtė dainavo Aido chore ir mokė jaunimą tautiškų šokių. Dabartiniu laiku Ruth Bell yra aktyvi veikėja Lietuvių Darbininkų Susivienijime. Ji eina iždo globėjos pareigas.

• • •

Rengiant Laisvės salėje banketus rengėjai visada nori, kad stalai būtų gražiai šventiškai papuošti gėlių bukietais.

Jau per daug metų progresyvių lietuvių judėjimo veteranai Bronė ir Walteris Keršuliai iš savo sodo priskina gražių gėlių.

Dabartiniu laiku abu geri draugai nesveikuoja, bet Bronė kad ir būdama nesveika priskynė didelį bukietą "Laisves" banketui. Gėlių užteko visiems stalams papuošti. Bronei didelis ačiū.

• • •

"Laisvės" metiniame koncerte dalyvavo buvusi ilgametė aidietė S.B., kuri dabar gyvena tolokai nuo centro ir negali dalyvauti Aido chore, bet kai atvyksta į parengimus visuomet prisimina Aidą ir piniginiškai paremia. Šį sykį ji aukojo $100. Buvusiai aidietei Širdingai ačiū.

• • •

Per daugeli metų pažangiosios Amerikos lietuvių organizacijos surengdavo šimtus renginių, kuriuose dalyvaudavo šimtai žmonių. Tuose renginiuose turi kas nors darbuotis, kad jie būtų pasekmingi ir kad būtų pelno "Laisvei" išleidinėti. Tuose parengimuose per ilgus metus matydavome darbuojančias Oną Čepulienę ir Adelę Rainienę.

Vėliausiame "Laisvės" koncerte tų dviejų gerų darbščių draugių nesimatė. Turėjo būti labai svarbi priežastis, kad jos negalėjo dalyvauti. Jos jau senokai skundžiasi sveikatos negalavimu.

• • •

Šeštadienį, gruodžio 3 d. "Laisvės" salėje įvyko Lietuvių Darbininkų Susivienijimo Centro Valdybos posėdis. Buvo apkalbėti LDS svarbūs reikalai.

Po posėdžio N. Ventienė paruošė užkandžių ir kavos. Užkandžiaujant pasikalbėjome su iš toliau atvykusiais apie judėjimo reikalus, ir mūsų spaudą. Progresyvių organizacijų veteranai supranta, kad šiais laikais labai sunku finansiškai išleisti "Laisvę". Anna Yakštis pilnai supranta, kad "Laisvei" reikalinga parama. Ji įteikė $50.

Didelis ačiū, Annai.

• • •

Lapkričio 29 d. į "Laisvės" namą buvo atvykusios Lietuvių Namo Bendrovės pirmininkė Amilija Yuskovic iš Middletown, N. Y., Mildred Stensler iš Lakehurst, New Jersey ir Aldana Katinis iš Brooklyn, N. Y., peržiūrėti ir patikrinti Namo Bendrovės knygas.

Jos atliko didelį ir gerą darbą.

Joms didelis ačiū. **P.V.**

DETROIT, MICHIGAN

SVEIKINIMAS
Anna Daukus

ANNA DAUKUS gruodžio 29 d. sulaukė 90 metų nuo jos gimimo dienos. Reikšmingo gimtadienio proga per "Laisvę" ir "Vilnį" mes sveikiname ją, nes ji labai šiuos laikraščius mėgsta, juos skaito ir remia nuo pat jų įsisteigimo.

Mylimai mamytei, ANNA DAUKUS linkime geros sveikatos, daug energijos ir linksmų dienų ateityje.

Duktė — LILLIAN GUGAS ir šeima
Sūnus — ALBERT LITVIN
Marti — ALBENA LITVIN
ir šeima

WEST MIDWAY, MASS.

Mirus

Ramuldai Zalubai

Reiškiame giliausią užuojautą jo dukrelei Anne Whalen ir anūkui Russell ir žmonai Claudia Whalen, Seattle, Washington; taipgi sesutei Adelei ir švogeriui Juozui Pekeliūnams, Tarybų Lietuvoje ir kitiems giminėms bei draugams. Linkime Jums ištvermingai pergyventi šią liūdną valandą jūsų gyvenime.

Anna Šiugžda — Viktor Kavoliūnas
Jose Vasell — Julia Družienė
Adelia Didik — Monica Tranavitch
Elizabeth Repshis

WEST MIDWAY, MASS.

Mirus

Romaldui Zalubai

Reiškiame gilią užuojautą jo mylimai dukrelei Anne Whalen ir anūkui Russell ir jo žmonai Claudia Whalen; taipgi Tarybų Lietuvoje sesutei Adelei ir švogeriui Juozui Pekeliūnams ir visiems giminėms bei artimiesiems.

Mes liūdime netekę nuoširdaus draugo.

ANNA ir STEVE JANUS
FRANK PREIBIS

SVEIKINIMAS

Širdingai sveikinu visus su Naujais Metais: — "Laisvės" štabui geros vilties ir sveikatos dirbti dar daug metų išleidžiant laikraštį.

Geros sveikatos ir dar ilgų metų gyventi ir sulaukt daug Naujų Metų linkiu — Janelių šeimai, St. Petersburg, Florida; Mary Kvetkas ir Marie Koch, Miami, Beach, Florida; Keistučio Garelio šeimai, Stefanijai Masytei ir motinai iš Detroit; ir Mary Svinkūnienei iš Waterbury, Conn.

Siunčiu $100.00 čekį "Laisvės" paramai, kad ji dar daug metų ateitų mūsų namuose.

ELIZABETH FREIMONTIENĖ
Somerville, Mass.

SAN LEANDRO, CALIFORNIA

Sveikiname savo gimines, draugus, pažįstamus čia ir Lietuvoje, taipgi "LAISVĖS" personalą su NAUJAISIAIS METAIS. Linkime visiems geros sveikatos, laimingų, taikių 1984 METŲ.

ALEKSAS ir VIOLETA TARAŠKAI

OAKLAND, CALIFORNIA

Žiemos švenčių proga

Sveikinu savo gimines, draugus ir pažįstamus, linkėdama visiems geros sveikatos, linksmų ir laimingų NAUJŲJŲ 1984 METŲ, ir kad pasaulyje viešpatautų pastovi taika.

KONSTANCIJA MUGIANIENĖ

BRIEFS

Henry Stewart from Forest Hills, N. Y. says in "Voice of the People" column in Daily News:

"It appears that some of the Daily News Voicers allow their anti-Communist feelings to overcome their common sense. Voicer Connie Paisal sees Henry Kissinger as soft on Communism. Let her tell that to the widow of Chile's former democratically elected Marxist President Allende who was murdered in a coup arranged by Kissinger. As for Voicer Sal Massa getting sickened at the sight of American athletes standing for the Soviet national anthem, it happens to be normal in international sports contests for **both** teams to stand for **both** anthems."

* * *

The IRA bombing of Harrods department store brought cries of condemnation from the British. However, they are pointedly silent whenever the crown forces, or members of sectarian paramilitaries, murder unarmed Irishmen like Adrian Carroll, Joseph Craven and, most recently, Colm McGirr. Is the life of an Englishman worth more than that of an Irishman? **Margery Dolan**

* * *

There have been many hypotheses and few hard facts on the question of whether nutrition therapy can alleviate some mental disorders.

Now, however, scientists at Old Dominion University in Norfolk, Va., have comp-leted a carefully controlled double-blind study which indicates the answer may be "yes". Working with a small group of mentally retarded children, they found nutritional supplements raised the IQs of every one.

* * *

They say that a good love life and close friendships are more important to your health than jogging, dieting and giving up smoking.

* *

Working irregular shifts can ruin your health and your family life and can literally drive you insane, say scientists.

* * *

From Anthony Bimba's Diary:

November 10, 1943

Reading James T. Adams' "The American". A very "provocative" book in many questions.

November 14, 1943

Big "Laisvė's" concert today. Very successful. Raised $470 for the war fund.

November 22, 1943

Went to see Mrs. Spiro of the Russian War Relief. They agree that we set up our own Lithuanian Committee but it must be a section of the R.W.R. They are communicating with National War Fund, and urging them not to admit any other Lithuanian Relief Committee but our committee as the only agency be called relief of people in Lithuania.

November 28, 1943

Attended Birutė Ramoška's concert at the N. Y. Times Hall.

November 29, 1943

For more than a week now had a severe hay fever attack and have been feeling miserable.

December 1, 1943

Roosevelt, Churchill and Chiang Kai-Shek met in Cairo. Stalin, Roosevelt and Churchill meeting some place. Japan is to be reduced to its size of 1885.

December 3, 1943

Tonight leaving for Canada. Will remain there for a week. **Ilse**

Anthony Bimba at home with [from left] long time "Laisvė's" activists Valys and Vera Bunkus, writer Philip Benoski with his wife Fey and daughter Nora, Ilse Bimba and Anthony Bimba.